SFÎNTA ŞI DUMNEZEIASCA LITURGHIE

pe înțelesul tuturor

Rugăciunea creştinului în timpul Sfintei Liturghii cere trezvie a minţii şi o inimă iubitoare de Dumnezeu. În cartea de faţă se dă un îndrumar al rugăciunii pe care trebuie să le rostească creştinul în timpul Sfintei Liturghii. Rugăciunea noastră trebuie să fie pecetluită cu semnul Sfintei Cruci, asemenea unui document pe care-l adresăm împăratului sau conducătorului punînd pe el pecetea.

Cînd să ne facem Sfînta Cruce? Cînd să facem metanii şi închinăciuni? Ce rugăciuni să rostim în timpul Liturghiei? Răspunsul îl veţi afla în această carte.

RUGĂCIUNI CE POT FI SPUSE ÎN GÎND DE CĂTRE CREŞTINI

Rugăciune cînd auzim dangătul clopotului:

Miluieşte-mă Dumnezeule după mare mila Ta şi după mulţimea îndurării Tale şterge fărădeşegea mea (*Psalmul 50*). Iată, Doamne mă chemi în Biserica Ta cea Sfîntă.

Rugăciunea în drum spre biserică:

Veselitu-m-am de cei ce mi-au zis mie: ”În Casa Domnului vom merge”! *(Psalmul 121*)

Cît de iubite sînt locaşurile Tale, Doamne al puterilor! Doreşte şi se sfîrşeşte sufletul meu după curţile Domnului; inima mea şi trupul meu s-au bucurat de Dumnezeu cel viu (*Psalmul 83*).

La intrarea în biserică:

Intra-voi în Casa Ta, închinamă-voi spre Sfînt Altarul Tău, întru frica ta, Doamne.

Cînd aprinzi o lumînare înaintea icoanei:

Doamne, primeşte jertfa aceasta din roada muncii mele şi-mi dăruieşte harul Tău. Încălzeşte-mi inima cea rece a mea. Dăruieşte-mi să cuget la cele de sus şi mă înalță aşa cum se înalță flacăra lumînării acesteia. Înfrumusețează-mi sufletul cu florile virtuțiilor: credinței, nădejdii, iubirii, smereniei, înfrînării, răbdării, curăției- aşa precum şi ceara a fost culeasă din diferite flori.

Cînd preotul cădeşte cu cadelnița:

Înmiresmează-ne pe noi, Doamne, cu harul Duhului Tău Sfînt, depărtează de la mine patimile şi ispitele. Curățete-mă de toate fărădelegile mele.

Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta.

DUMNEZEIASCA LITURGHIE A SFÎNTULUI IOAN GURĂ DE AUR, ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLULUI

Liturghia Catehumenilor

Preotul: Binecuvîntată este Împărăția a Tatălui şi a Fiului şi a Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Creştinul spune în gînd:

**Preasfîntă Treime, nu mă alunga pe mine din Împărăția Ta.*

Corul: Amin

**Creştinul: Cu adevărat aşa cred şi mărturisesc că alt Dumnezeu afară de Tine nu ştim, Numele Tău numim.*

Ce trebuie să cugete creştinul în acest timp?

Auzind cuvintele preotului trebuie să mă gîndesc că venind eu în locaşul bisericii lui Dumnezeu este ca şi cum aş fi venit în Împărăţia lui Dumnezeu şi se cuvine să-I aduc lui Dumnezeu mai întîi pocăinţă pentru păcatele mele, fiindcă în Împărăţia lui Dumnezeu nu intră nimic spurcat sau necurat. Dumnezeule, curăţeşte-mă pe mine, păcătosul şi mă miluieşte!

Ectenia Mare

Preotul: Cu pace Domnului să ne rugăm.

**Doamne dă-ne cu inimă curată şi paşnică să-ţi aducem rugăciune în acest ceas sfînt.*

Corul: Doamne miluieşte.

Preotul: Pentru pacea de sus şi pentru mîntuirea sufletelor noastre, Domnului să ne rugăm.

**Trimite-ne de sus har şi pace, îndreptează-ne pe noi spre viaţă sfîntă şi blagocestivă ca să ne mîntuim sufletele noastre.*

Corul: Doamne miluieşte.

Preotul: Pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu Biserici şi pentru unirea tuturor, Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne miluieşte.

Preotul: Pentru sfînta biserica aceasta şi pentru cei ce cu credință, cu evlavie şi cu frică de Dumnezeu intră într-însa, Domnului să ne rugăm.

Sfînta biserică aceasta o păzeşte de tot răul. Binecuvîntează, sfinţeşte şi întăreşte pe toți ce intră în ea cu credință, evlavie şi frică de Dumnezeu. Fă-ne şi pe noi biserici ale Sfîntului Tău Duh.

Corul: Doamne miluieşte.

Preotul: Pentru Marele Domn şi Părintele nostru Prea Fericitul Patriarh Ciril al Moscovei şi al întregii Rusiei, şi pentru Domnul nostru Înalt Prea Sfințitul Vladimir, Mitropolitul Chişinăului şi al întregii Moldove, pentru cinstita preoțime

şi cea întru Hristos diaconime, pentru tot clerul şi poporul, Domnului să ne rugăm.

Apără, mîntuieşte, Doamne pe conducerea bisericească. Păzeşte-i pe ei ca pe urmaşi ai Sfinților Apostoli. Păstorilor noştri dăruieşte-le rîvnă, credință nefățarnică şi grijă pentru mîntuirea sufletelor noastre.

Corul: Doamne miluieşte.

Preotul: Pentru de Dumnezeu păzita țara noastră Moldova, stăpînirea şi oastea ei, Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne miluieşte.

Preotul: Pentru sfînt locaşul acesta, țara aceasta şi pentru toate oraşele şi satele şi pentru cei ce cu credință viețuiesc întrînsele, Domnului să ne rugăm.

Mîntuieşte, Doamne, poporul Tău şi binecuvîntează moştenirea Ta. Izbăveşte-ne de potop, de foamete, de foc, de vrăjmaşi şi de războiul cel dintre noi.

Corul: Doamne miluieşte.

Preotul: Pentru buna întocmire a văzduhului, pentru îmbelşugarea roadelor pămîntului şi pentru vremuri paşnice, Domnului să ne rugăm.

Dăruieşte-ne, Preabunule Stăpîne, ploaie la bună vreme, căldura soarelui, îmbelşugarea roadelor pămîntului şi vremuri paşnice.

Corul: Doamne miluieşte.

Preotul: Pentru cei ce călătoresc pe uscat, pe ape şi prin aer, pentru cei bolnavi, pentru cei ce se ostenesc, pentru cei robiţi şi pentru mîntuirea lor, Domnului să ne rugăm.

Celor ce călătoresc trimite-le înger păzitor, pe cei bolnavi îi vindecă, pe cei robiţi îi slobozeşte- şi pe toţi care ne-au poruncit să ne rugăm pentru dînşii, Doamne, auzine şi ne miluieşte.

Corul: Doamne miluieşte.

Preotul: Pentru ca să fim izbăviţi noi de tot necazul, mînia, primejdia şi nevoia, Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne miluieşte.

Preotul: Apără, mîntuieşte, miluieşte şi ne păzeşte pe noi, Dumnezeule cu harul Tău.

Corul: Doamne miluieşte.

Preotul: Pe Preasfînta, Curata, Preabinecuvîntata, Mărita Stăpîna noastră de Dumnezeu Născătoarea şi pururea Fecioara Maria, cu toţi sfinţii să o pomenim.

Pentru mijlocirile sfinţilor şi ale Preacuratei Maicii Tale, miluieşte-ne pe noi.

Corul: Preasfîntă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.

Preotul: Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Corul: Ţie, Doamne.

Preotul: Că Ţie se cuvine toată slava, cinstea şi închinăciunea, Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Corul: Amin.

La sărbători împărăteşti în loc de Antifonul I, II, III, se cîntă alte cîntări ce cuprind stihuri din psalmii proorocului David şi redau semnificația sărbătorii respective.

Antifonul întîi

Binecuvîntează suflete al meu pe Domnul, bine eşti cuvîntat, Doamne.

Binecuvîntează suflete al meu pe Domnul, şi toate cele din lăuntrul meu, numele cel sfînt al Lui.

Binecuvîntează suflete al meu pe Domnul, şi nu uita toate răsplătirile Lui.

Pe Cel ce curățeşte toate fărădelegile tale, pe cel ce vindecă toate bolile tale.

Pe cel ce izbăveşte din stricăciune viața ta, pe Cel ce te încununează cu milă şi cu îndurări.

Pe Cel ce umple de bunătăți pofta ta,

înnoi-se-vor ca ale vulturului tinereţile tale.

Îndurat şi milostiv este Domnul, îndelung-răbdător şi mult-milostiv.

Binecuvîntaţi pe Domnul toate lucrurile Lui, în tot locul stăpînirii Lui.

Binecuvîntează suflete al meu pe Dom-nul, şi toate cele din lăuntrul meu, numele cel sfînt al Lui. Bine eşti cuvîntat, Doamne.

Bine eşti cuvîntat, Doamne,:Cel ce curăţeşti toate fărădelegile mele şi vindeci neputinţele mele prin Tainele Sfintei Biserici, prin pocăinţă şi Sfînta Împărtăşanie.

Ectenia Mică

Preotul: Iară şi iară cu pace Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Apără, mîntuieşte, miluieşte şi ne păzeşte pe noi, Dumnezeule cu harul Tău.

Întăreşte-mă şi susține-mă să duc o viață bună, creştinească.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Pe Preasfînta, Curata, Preabinecuvîntata, Mărita Stăpîna noastră de Dumnezeu Născătoarea şi pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții să o pomenim.

Pomenim credința fermă a sfinților, jertfa şi chinurile lor şi Te rugăm, Doamne, pentru rugăciunile sfinților care Ți-au bineplăcut Ție şi ale Născătoarei de Dumnezeu să ne miluieşti pe noi.

Corul: Preasfîntă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.

Preotul: Pe noi înşine şi unii pe alții şi toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Corul: Ție, Doamne.

Preotul: Că a Ta este stăpînirea şi a Ta este Împărăția, şi puterea şi slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Corul: Amin.

Antifonul al doilea (Psalmul 145)

Laudă suflete al meu pe Domnul, lăuda-voi pe Domnul în viața mea, cînta-voi Dumnezeului meu pînă ce voi fi.

Nu vă nădăjduiți spre boieri, spre fiii oamenilor, întru care nu este mîntuire.

Ieşi-va duhul lui şi se va întoarce în pămîntul său, în ziua ceea vor pieri toate gîndurile lui.

Fericit este căruia Dumnezeul lui Iacov este ajutorul lui, nădejdea lui spre Domnul Dumnezeul lui.

Spre Cel ce a făcut cerul şi pămîntul, marea şi toate cele ce sînt într-însele.

Spre Cel ce păzeşte adevărul în veac, spre Cel ce face judecată celor năpăstuiți, spre Cel ce dă hrană celor flămînzi.

Domnul dezleagă pe cei ferecați în obezi, Domnul înțelepțeşte orbii, Domnul ridică pe cei surpați, Domnul iubeşte pe cei

drepţi, Domnul păzeşte pe cei nemernici.

Pe săracul şi pe văduva o va primi, şi calea păcătoşilor o va pierde.

Împărăţi-va Domnul în veac, Dumnezeul tău Sioane în neam şi neam. Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Ajută-mi, Doamne, ca să-ţi slujesc Ţie pînă în ultimul ceas al vieţii, pînă la ultima mea suflare.

Imnul Unule Născut

Unule Născut, Fiule şi Cuvîntul lui Dumnezeu, Cela ce eşti fără de moarte şi ai primit, pentru mîntuirea noastră, a Te Întrupa din Sfînta Născătoare de Dumnezeu şi Pururea Fecioara Maria; Care Neschimbat Te-ai Întrupat şi răstignindu-Te, Hristoase Dumnezeule, cu moartea pe moarte ai călcat. Unul fiind din Sfînta Treime, împreună mărit cu Tatăl şi cu Duhul Sfînt, mîntuieşte-ne pe noi!

Ce trebuie să cugete creştinul în acest moment?

Eu trebuie să-mi amintesc cum Fiul lui Dumnezeu a venit pe pămînt pentru mîntuirea noastră; să-I mulțumesc din toată inima pentru această iubire către noi păcătoşii. Fără Iisus Hristos noi am fi murit pentru veşnicie.

Ectenia Mică

Preotul: Iară şi iară cu pace Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Apără, mîntuieşte, miluieşte şi ne păzeşte pe noi, Dumnezeule cu harul Tău.

Inimă curată zideşte întru mine Dumnezeule, mintea mea o luminează şi mă întăreşte cu harul Tău.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Pe Preasfînta, Curata, Preabinecuvîntata, Mărita Stăpîna noastră de Dum-

nezeu Născătoarea şi pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții să o pomenim.

Îngerul înalță rugăciunile sfinților împreună cu tămîia în fața, Ta, Doamne, amintindu-ne de aceasta, îți dăruim viața noastră, Ție.

Corul: Preasfîntă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.

Preotul: Pe noi înşine şi unii pe alții şi toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Corul: Ție, Doamne.

Preotul: Că bun şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti şi Ție slavă înălțăm, Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Corul: Amin.

Antifonul al treilea – Fericirile

Întru Împărăția Ta cînd vei veni pomeneşte-ne pe noi, Doamne.

Fericiți cei săraci cu duhul, că acelora este Împărăția Cerurilor.

Fericiți cei ce plîng, că aceia se vor mîngîia.

Fericiți cei blînzi, că aceia vor moşteni pămîntul.

Fericiți cei ce flămînzesc şi însetoşează de dreptate, că aceia se vor sătura.

Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui.

Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu.

Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema.

Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că acelora este Împărăția Cerurilor.

Fericiți veți fi cînd vă vor batjocori pe voi şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră, mințind pentru Mine.

Bucurați-vă şi vă veseliți, că plata voastră multă este în Ceruri.

Ce trebuie să cugete creştinul în acest timp?

Eu trebuie să-I cer lui Dumnezeu ajutor pentru a dobîndi acele virtuți care se cuprind în cîntarea Fericirile, numite nouă trepte din scara Raiului. Starețul Sampson Sivers, recomanda fiilor săi duhovniceşti să rostească următoarea rugăciune:

„Doamne dăruieşte-mi inimă smerită şi cuget smerit.

Dă-mi lacrimi să-mi plîng păcatele mele şi să mă curățesc, să nu caut desfătări şi plăceri lumeşti, ci întotdeauna să doresc doar fericirea duhovnicească.

Dărueşte-mi blîndețe, umple-mi inima cu blîndețea Ta.

Dăruieşte-mi să am o inimă milostivă şi niciodată să nu judec pe nimeni, pe toți să-i iert şi să-i iubesc.

Doamne dă-mi inimă curată, nevinovată, să am umilință şi evlavie față de tot ce este dumnezeiesc.

Dăruieşte-mi să Te iubesc din tot cugetul meu şi din toată inima mea, să nu doresc nimic afară de Tine, întotdeauna să caut doar dreptatea Ta.

Dă-mi ca să fiu împăciuitor, să nu supăr pe nimeni, pe toți să-i iubesc mai mult decît pe mine.

Dăruieşte-mi să nu răspund cu rău duşmanilor mei, şi să am răbdare să suport toate necazurile care vor veni asupra mea".

Vohodul Mic sau Ieşirea cu Sfînta Evanghelie

Preotul: Înțelepciune, drepți!

Corul: Veniți să ne închinăm şi să cădem la Hristos. Mîntuieşte-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ai înviat din morți, pe noi, cei ce-Ți cîntăm Ție: Aliluia, Aliluia, Aliluia.

Dacă nu este duminică, în loc de: Cel ce ai înviat din morți", cîntăm:"Cel ce eşti minunat întru sfinți, pe noi ce-ți cîntăm Ție. Aliluia. Aliluia. Aliluia". Iar la sărbătorile mari se înlocuiesc cu stihurile care se referă la sărbătoarea dată, după cum este indicat în Tipic, Mineu, Triod.

Apoi se cîntă troparele şi condacele din ziua respectivă.

Preotul: Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne miluieşte.

Preotul: Că Sfînt eşti Dumnezeul nostru şi Ție slavă înălțăm, Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Corul. Amin.

Cîntarea Întreit Sfîntă

Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte Fără de moarte, miluieşte-ne pe noi. (*se cîntă de trei ori*).

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Sfinte Fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.

Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte Fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.

La unele sărbători împărăteşti se înlocuieşte cu alte cîntări după cum indică Tipicul.

Preotul: Să luăm aminte. Pace tuturor.

Preotul în altar aflîndu-se la locul înalt, priveşte la creştinii din biserică. El îl preînchipuie pe Mîntuitorul Hristos, Care priveşte spre fiii oamenilor. Doamne, întăreşte-ne pe noi întru frica Ta.

Citețul citeşte Apostolul zilei.

Doamne Cel ce ai trimis pe Sfinții Tăi Apostoli să propovăduiască Evanghelia la toate popoarele: Luminează-ne şi pe noi cu lumina mîntuirii.

Preotul: Pace ție, cititorule.

Citețul: Şi duhului tău.

Preotul: Înțelepciune.

Citețul: Aliluia, glasul... (*se indică glasul conform Tipicului)*

Corul cîntă „Aliluia"de trei ori, apoi citețul pronunță primul stih, corul cîntă „Aliluia"de trei ori, citețul pronunță al doilea stih, corul cîntă „Aliluia" de trei ori.

Preotul: Înțelepciune, drepți, să ascultăm Sfînta Evanghelie. Pace tuturor.

Corul: Şi duhului tău.

Preotul: Din Sfînta Evanghelie de la (N) citire.

Corul: Slavă Ție, Doamne, slavă Ție.

Se citeşte Evanghelia zilei respective.

După citirea Evangheliei, corul cîntă:

Corul: Slavă Ție, Doamne, slavă Ție.

Ce trebuie să cugete creştinul în acest moment?

Prin cuvintele: Înțelepciune! Drepți! Preotul vine să ne spună:" creştinilor, iată cartea, în care se află Dumnezeiasca înțelepciune şi care ne arată calea spre Împărăția Cerului, deaceea se cuvine să fim drepți, adică să stăm cum se cuvine înaintea lui Dumnezeu, să aruncăm de la noi toate cugetele rele şi să ațintim ochii minții noastre către Mîntuitorul şi Dumnezeul nostru".

Ectenia întreită

Preotul: Să zicem toți, din tot sufletul şi din tot cugetul nostru să zicem.

Corul: Doamne miluieşte.

Preotul: Doamne, Atotstăpînitorule, Dumnezeul părinţilor noştri, rugămu-ne Ţie, auzi-ne şi ne miluieşte.

Întăreşte-ne pe noi, Doamne, în credinţa pe care au mărturisit-o Sfinţii Părinţi ai Bisericii.

Corul: Doamne miluieşte.

Preotul: Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule, după mare mila Ta, rugămu-ne Ţie, auzi-ne şi ne miluieşte.

Corul: Doamne miluieşte (*se cîntă de trei ori*).

Preotul: Încă ne rugăm pentru Marele Domn şi Părintele nostru Prea Fericitul Patriarh (*N*) şi pentru Domnul nostru Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit (*N*) şi pentru toţi fraţii noştri cei întru Hristos.

Păzeşte-i pe conducătorii bisericeşti întru frica Ta, drept învăţînd cuvîntul adevărului.

Corul: Doamne miluieşte (*se cîntă de trei ori*).

Preotul: Încă ne rugăm pentru de Dumnezeu păzită țara noastră, stăpînirea şi oastea ei, ca şi noi întru liniştea lor, viață lină şi fără gîlceavă să viețuim întru toată bună credința şi curățenia.

Corul: Doamne miluieşte (*se cîntă de trei ori*).

Preotul: Încă ne rugăm pentru frații noştri: preoți, ieromonahi, ierodiaconi, diaconi, monahi şi monahii şi pentru toți cei întru Hristos frați ai noştri.

Doamne, dăruieşte-le păstorilor noştri tărie în credință, duh rîvnitor spre slava Ta şi grijă pentru mîntuirea sufletelor noastre.

Corul: Doamne miluieşte (*cîntă de trei ori*).

Preotul: Încă ne rugăm pentru fericiții şi pururea pomeniții ctitori ai sfîntului locaşului acestuia şi pentru toți cei mai înainte adormiți părinți şi frați ai noştri, dreptmăritori creştini, care odihnesc aici şi pretutindeni.

Odihneşte, Doamne, sufletele adormiţilor robilor Tăi, care au sjujit Sfintei Tale Biserici şi ţării noastre, iertîndu-le lor toată greşala cea de voie şi fără de voie.

Corul: Doamne miluieşte (*cîntă de trei ori*).

Preotul: Încă ne rugăm pentru mila, viaţa, pacea, sănătatea, mîntuirea, cercetarea, lăsarea şi iertarea păcatelor robilor lui Dumnezeu: enoriaşi, ctitori şi binefăcători ai sfîntului locaşului acestuia.

Corul: Doamne miluieşte (*cîntă de trei ori*).

Aici se pot pune ectenii pentru diferite cereri ale credincioşilor.

Preotul: Încă ne rugăm pentru cei ce aduc daruri şi fac bine în sfînta şi întru tot cinstita biserica aceasta, pentru cei ce se ostenesc, pentru cei ce cîntă şi pentru tot poporul ce stă înainte şi aşteaptă de la Tine mare şi bogată milă.

Corul: Doamne miluieşte (*cîntă de trei ori*).

Apără şi mîntuieşte, Doamne, pe toți care jertfesc cu dărnicie pentru Sfînta Biserică. Răsplăteşte-le lor după mare mila Ta.

Preotul: Că milostiv şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti şi Ție slavă înălțăm, Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Corul: Amin.

Ectenie pentru cei adormiți

Preotul: Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule, după mare mila Ta, rugămu-ne Ție, auzi-ne şi ne miluieşte.

Corul: Doamne miluieşte (*cîntă de trei ori*).

Preotul: Încă ne rugăm pentru odihna sufletelor adormiților robilor lui Dumnezeu (*N*) şi pentru ca să li se ierte lor toată greşeala cea de voie şi cea de fără de voie.

Corul: Doamne miluieşte (*cîntă de trei ori*).

Preotul: Ca Domnul Dumnezeu să aşeze sufletele lor unde drepții se odihnesc.

Odihneşte, Doamne sufletele adormiților robilor Tăi în loc luminat, în loc de odihnă şi iartă-le lor toate greşalele.

Corul: Doamne miluieşte (*cîntă de trei ori*).

Preotul: Mila lui Dumnezeu, Împărăția Cerurilor şi iertarea păcatelor lor de la Hristos, Împăratul Cel Fără de moarte şi Dumnezeul nostru, să cerem.

Corul: Dă Doamne.

Preotul: Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Dumnezeul duhurilor şi a tot trupul, Care ai călcat moartea şi pe diavol L-ai surpat şi ai dăruit viață lumii Tale, Însuți, Doamne, odihneşte sufletele adormiților robilor Tăi (*N*), în loc luminat, în loc cu verdeață, în loc de odihnă, de unde a fugit toată durerea, întristarea şi

suspinarea. Şi ca un Dumnezeu bun şi iubitor de oameni iartă-le lor orice greşală ce au săvîrşit ei cu cuvîntul, cu lucrul sau cu gîndul. Că nu este om, care să fie viu şi să nu greşască, numai Tu Singur eşti fără de păcat, dreptatea Ta este dreptate în veac şi cuvîntul Tău – Adevărul.

Că Tu eşti învierea şi viața şi odihna adormiților robilor Tăi (*N*), Hristoase, Dumnezeul nostru şi Ție slavă înălțăm, împreună şi Celui fără de început al Tău Părinte şi Preasfîntului şi Bunului şi de Viață făcătorului Tău Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Corul: Amin.

Ectenia pentru cei chemați

Preotul: Rugați-vă, cei chemați, Domnului.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Cei credincioşi pentru cei chemați

să ne rugăm, ca Domnul să-i miluiască pe dînşii.

Doamne, ne rugăm pentru cei chemați ca şi ei să audă cuvîntul credinței lui Hristos şi să se boteze, încă ne rugăm şi pentru cei care s-au depărtat de Biserica Ta ca aceştia să se întoarcă şi să se pocăiască.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Să-i învețe pe dînşii cuvîntul adevărului.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Să le descopere lor Evanghelia dreptății.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Să-i unească pe dînşii cu Sfînta Sa Sobornicească şi Apostolească Biserică.

Doamne, pe cei de altă credință îi luminează cu evanghelia credinței adevărate, pe cei lepădați îi întoarce, pe cei împrăştiați îi adună din nou, pe cei rătăciți îi călăuzeşte pe cărarea dreptății şi pe toți aceştia îi uneşte cu Sfînta Ta Biserică, ca să fie o singură turmă şi un singur Păstor.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Mîntuieşte, miluieşte, apără şi-i păzeşte pe dînşii, Dumnezeule cu harul Tău.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Cei chemaţi, capetele voastre Domnului să le plecaţi.

Corul: Ţie, Doamne.

Preotul: Ca şi aceştia împreună cu noi să slăvească Preacinstitul şi de mare cuviinţă Numele Tău, al Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Corul: Amin.

Preotul: Cîţi sînteţi chemaţi ieşiţi; cei chemaţi ieşiţi; cîţi sînteţi chemaţi, ieşiţi; ca nimeni din cei chemaţi să nu rămînă. Cîţi sîntem credincioşi, iară şi iară cu pace Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne, miluieşte.

Ce trebuie să cugete creştinul cînd va auzi cuvintele preotului „cîți sînteți chemați ieşiți”?

În acest moment trebuie să mă întreb: nu sînt şi eu oare printre catehumeni? Sînt vrednic să rămîn în biserică în momentul cînd se va săvîrşi Sfînta Taină? Doamne, nu mă şterge din rîndul credincioşilor Tăi. Chiar dacă sînt nevrednic, totuşi nădăjduiesc în mila Ta şi ca vameşul strig din adîncul sufletului: Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului! Iar la Înfricoşata Judecată, te rog, Doamne, să nu fiu poftit să ies din Împărăția Cerurilor!”

B. Liturghia Credincioşilor

Preotul: Cîți sîntem credincioşi, iară şi iară cu pace Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne miluieşte.

Preotul: Apără, mîntuieşte, miluieşte şi ne păzeşte pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Înțelepciune! Că Ție se cuvine

toată slava, cinstea şi închinăciunea, Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Corul: Amin.

Ectenia a doua pentru credincioşi

Preotul: Iară şi iară cu pace Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Apără, mîntuieşte, miluieşte şi ne păzeşte pe noi, Dumnezeule cu harul Tău.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Înțelepciune! Ca sub stăpînirea Ta totdeauna fiind păziți, Ție slavă să înălțăm, Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Corul: Amin.

Cîntarea Heruvimică

Noi, care pe Heruvimi cu taină închipuim şi Făcătoarei de viață Treimi întreit-sfîntă

cîntare aducem, toată grija cea lumească acum să o lepădăm.

Noi tainic acum închipuim pe heruvimi,care stau la Prestolul Dumnezeiesc. Noi, acum sîntem în locul heruvimilor, fiindcă ne aflăm în fața prestolului din altar, pe care Se va Jertfi Împăratul împăraților şi Domnul Domnilor. Doamne, curățeşte-ne şi ne sfințeşte, ca să fim vrednici de Sfînta Împărtăşanie.

Ce trebuie să facă creştinul în acest timp?

Îndată cum va începe Cîntarea Heruvimică, eu trebuie să-mi amintesc de suferințele pe care Le-a îndurat Domnul Iisus şi de umilința şi batjocura pe care a îndurat-o El, pentru ca să ne răscumpere pe noi din păcat. Şi precum heruvimii stau cu frică şi cutremur la tronul dumnezeiesc, aşa şi eu trebuie să-mi plec capul cu umilință şi cutremur în fața Cinstitelor Daruri.

În timp ce corul cîntă imnul Heruvic eu trebuie să spun în gînd psalmul 50.

Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta şi după mulțimea îndurărilor Tale, şterge fărădelegea mea. Mai vîrtos mă spală de fărădelegea mea şi de

păcatul meu mă curățește. Că fărădelegea mea eu o cunosc, și păcatul meu înaintea mea este pururea. Ție unuia am greșit și rău înaintea Ta am făcut, ca să fii îndreptățit întru cuvintele Tale și să biruiești cînd vei judeca Tu. Că iată întru fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea. Că iată adevărul ai iubit; cele nearătate și cele ascunse ale înțelepciunii Tale mi-ai arătat mie. Stropi-mă-voi cu isop și mă voi curăți; spăla-mă-vei și mai vîrtos decît zăpada mă voi albi. Auzului mue vei da bucurie și veselie; bucura-se-vor oasele cele smerite. Întoarce fața Ta de către păcatele mele și toate fărădelegile mele ștergele. Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule și duh drept înnoiește întru cele dinăuntru ale mele. Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfînt nu-L lua de la mine. Dă-mi mie bucuria mîntuirii Tale, și cu duh stăpînitor mă întărește. Învăța-voi pe cei fărădelege căile Tale, și cei necredincioși la Tine se vor întoarce. Izbăvește-mă de vărsarea de sînge, Dumnezeul, Dumnezeul mîntuirii mele; bucura-se-va limba mea de dreptatea Ta. Doamne, buzele mele vei deschide și gura mea va vesti lauda Ta. Că de ai fi voit jertfă, Ți-aș fi dat; arderile de tot nu le vei binevoi. Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit,

inima înfrîntă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi. Fă bine, Doamne, întru bunăvoirea Ta, Sionului şi să se zidească zidurile Ierusalimului. Atunci vei binevoi jertfa dreptăţii, prinosul şi arderile de tot; atunci vor pune pe altarul Tău viţei.

Ieşirea cu Cinstitele Daruri – Vohodul Mare

Preotul: Pe Marele Domn şi Părintele nostru Prea Fericitul Patriarh Chiril al Moscovei şi a toată Rusia şi pe Domnul nostru Înalt Preasfinţitul Vladimir, Mitropolitul Chişinăului şi al întregii Moldove să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăţia Sa.

Corul: Amin (*după fiecare pomenire sau numai la sfîrşit*).

Preotul: De Dumnezeu păzită Ţara noastră Moldova, stăpînirea şi oastea ei, să o pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăţia Sa.

Pe Preasfinţiţi Mitropoliţi, Arhiepiscopi

şi Episcopi, pe fraţii noştri: preoţi, ieromonahi, ierodiaconi, diaconi, monahi şi monahii şi pe tot clerul bisericesc, să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăţia Sa.

Pe fericiţii şi pururea pomeniţii ctitori ai sfîntului locaşului acestuia şi pe alţi ctitori, miluitori şi făcători de bine, să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăţia Sa.

Pe cei ce au adus aceste daruri şi pe cei pentru care s-au adus, vii şi adormiţi, să-i pimenească Domnul Dumnezeu întru Împărăţia Sa.

Pe ostaşii căzuţi pe cîmpurile de luptă pentru apărarea Ţării, să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăţia Sa.

Şi pe voi pe toţi, dreptmăritorilor creştini, să vă pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăţia Sa, totdeauna acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Ce trebuie să facă creştinul în acest timp?

În timp ce preotul face pomenirile eu trebuie să spun în gînd rugăciunile:

Pomeneşte-mă, Doamne, cînd vei veni întru Împărăţia Ta.

Pomeneşte-mă, Stăpîne, cînd vei veni întru Împărăţia Ta.

Pomeneşte-mă, Sfinte, cînd vei veni întru Împărăţia Ta.

Adu-Ţi aminte, Doamne, de părinţii şi fraţii mei şi de toţi dreptmăritorii creştini(şi numesc numele rudeniilor şi prietenilor mei). Pomeneşte, Doamne pe adormiţii robii Tăi(şi numesc pe răposaţii din neamul meu, pe binefăcători, prieteni şi cunocuţi care au adormit în dreaptă credinţă).

Apoi după Ieşirea cu Sfintele Daruri trebuie să rostesc în gînd rugăciunea:

Stăpîne, Doamne Iisuse Hristoase, nu mă lăsa pe mine să pier în păcate, ci pentru patimile Tale; Răstignirea pe Cruce, Moartea şi Îngroparea Ta, miluieşte-mă. După mulţimea îndurărilor Tale, curăţeşte toate fărădelegile mele şi mă acoperă cu folosinţele Tale ca fără primejdie să-mi petrec viaţa

şi să mă învrednicesc a fi părtaş bucuriei sfinţilor; ca un bun şi iubitor de oameni. Amin.

Corul: Ca pe Împăratul tuturor, să-L primim pe Cel nevăzut, înconjurat de cetele îngereşti. Aliluia. Aliluia. Aliluia.

Ectenia de Cerere

Preotul: Să plinim rugăciunea noastră Domnului.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Pentru Cinstitele Daruri ce sînt puse înainte, Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Pentru sfînta biserica aceasta şi pentru cei ce cu credinţă, cu evlavie şi cu frică de Dumnezeu intră într-însa, Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Pentru ca să fim izbăviţi noi de tot necazul, mînia, primejdia şi nevoia, Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Apără, mîntuieşte, miluieşte şi ne păzeşte, pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Ziua toată desăvîrşită, sfîntă, în pace şi fără de păcat, la Domnul să cerem.

Corul: Dă, Doamne.

Preotul: Înger de pace, credincios îndreptător, păzitor al sufletelor şi trupurilor noastre, la Domnul să cerem.

Corul: Dă, Doamne.

Preotul: Milă şi iertare de păcate şi de greşalele noastre, la Domnul să cerem.

Corul: Dă, Doamne.

Preotul: Cele bune şi de folos sufletelor noastre şi pace lumii, la Domnul să cerem.

Corul: Dă, Doamne.

Preotul: Cealaltă vreme a vieții noastre în pace şi întru pocăință a o săvîrşi, la Domnul să cerem.

Corul: Dă, Doamne.

Preotul: Sfîrşit creştinesc vieţii noastre, fără durere, neînfruntat, în pace şi răspuns bun la înfricoşătoarea judecată a lui Hristos, să cerem.

Corul: Dă, Doamne.

Preotul: Pe Preasfînta, Curata, Preabinecuvîntata, Mărita Stăpîna noastră, de Dumnezeu Născătoarea şi Pururea Fecioara Maria, cu toţi sfinţii să o pomenim.

Corul: Preasfîntă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.

Preotul: Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos să o dăm.

Corul: Ţie, Doamne.

Preotul: Cu îndurările Unuia-Născut Fiului Tău, cu Care eşti binecuvîntat, împreună cu Preasfîntul şi Bunul şi de Viaţă făcătorul Tău Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Corul: Amin.

Preotul: Pace tuturor.

Corul: Şi duhului tău.

Preotul: Să ne iubim unii pe alţii ca într-un gînd să mărturisim.

Dă-ne, Doamne, să avem iubire curată, sfîntă unii faţă de alţii, depărtează de la noi toată ura, împacă viaţa noastră, ca într-un gînd să mărturisim Sfînta Treime:

Corul: Pe Tatăl pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, Treimea cea de o Fiinţă şi Nrdespărţită.

Preotul: Uşile, uşile, cu înţelepciune să luăm aminte!

Credincioşii cîntă cu toţii Simbolul Credinţei

Simbolul Credinţei

Cred întru unul Dumnezeu, Tatăl Atotţiitorul, Făcătorul cerului şi al pămîntului, văzutelor tuturor şi nevăzutelor.

Şi întru Unul Domn, Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, Care-le din

Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii. Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, nu făcut; Cel de o ființă cu Tatăl, prin Carele toate s-au făcut.

Care pentru noi oamenii şi pentru a noastră mîntuire S-a pogorât din ceruri şi S-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Maria Fecioara şi S-a făcut om.

Şi S-a răstignit pentru noi în zilele lui Pilat din Pont, şi a pătimit şi S-a îngropat.

Şi a înviat a treia zi, după Scripturi.

Şi S-a suit la ceruri şi şade de-a dreapta Tatălui.

Şi iarăşi va să vină cu slavă, să judece viii şi morții, a Cărui Împărăție nu va avea sfârşit.

Şi întru Duhul Sfînt, Domnul de Viață Făcătorul, Carele din Tatăl purcede, Cela ce împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi slăvit, Carele a grăit prin prooroci.

Întru Una, Sfîntă, Sobornicească şi Apostolească Biserică.

Mărturisesc un Botez întru iertarea păcatelor.

Aştept învierea morților.

Şi viața veacului ce va să fie. Amin.

Ce trebuie să cugete creştinul în timpul rostirii Crezului?

Şi eu trebuie să rostesc Crezul, să mă închin Domnului Iisus Hristos Celui Înviat şi să zic: întăreşte-mă, Doamne în credința cea adevărată şi dă-mi ca pînă la sfîrşitul vieții să rămîn în ea, iar în Ziua Învierii să stau în fața Ta în aflîndu-mă printre credincioşii Tăi.

Mila Păcii

Preotul: Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, Sfînta Jertfă cu pace a o aduce.

Doamne, dă-ne cu frică şi evlavie să fim în acest ceas cu Tine.

Corul: Mila păcii, Jertfa laudei.

Doamne, dăruieşte-ne ca întotdeauna să avem în inimile noastre milă, iubire, iar în gurile noastre jertfă de laudă şi mulţumire.

Preotul: Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfîntului Duh, să fie cu voi cu toţi.

Creştinii pleacă capul

Corul: Şi cu duhul tău.

Preotul: Sus să avem inimile.

Sus la Dumnezeu: acolo este adevărata noastră comoară, acolo trebuie să fie şi inimile noastre.

Corul: Avem către Domnul.

Preotul: Să mulţumim Domnului.

Cu vrednicie şi cu dreptate este a ne închina Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh, Treimei Celei de o Fiinţă şi Nedespărţite.

Creştinii fac semnul Sfintei Cruci şi închinăciune.

Preotul: Cîntarea de biruință, cîntînd, strigînd, glas înălțînd şi grăind:

Corul: Sfînt, Sfînt, Sfînt, Domnul Savaot! Plin este cerul şi pămîntul de mărirea Ta. Osana Întru Cei de Sus. Bine este cuvîntat Cel ce vine Întru Numele Domnului. Osana Întru Cei de sus!

Creştinii fac semnul Sfintei Cruci şi închinăciune.

Preotul: Luați, mîncați, acesta este Trupul Meu, Care se frînge pentru voi spre iertarea păcatelor.

Creştinii fac Semnul Sfintei Cruci şi metanie, zicînd:

Iisus Hristos - Mielul Lui Dumnezeu Cel Ce ridici păcatul lumii, miluieşte-ne pe noi.

Corul: Amin.

Preotul: Beți dintru acesta toți, acesta este Sîngele Meu al Legei Celei Noi, Care pentru voi şi pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor.

Creştinii fac Semnul Sfintei Cruci şi metanie, zicînd:

Cel ce ridici păcatul lumii, primeşte rugăciunea noastră şi ne miluieşte pe noi.

Corul: Amin.

Preotul: Ale Tale dintru ale Tale, Ție Ți-aducem de toate şi pentru toate.

Corul: Pe Tine Te lăudăm, pe Tine bine Te cuvîntăm, Ție Îți mulțumim, Doamne, şi ne rugăm Ție, Dumnezeul nostru.

Ce trebuie să facă creştinul în acest timp?

Creştinii stau în genunchi.

În timpul cîntării"Pe Tine Te lăudăm", întreaga Biserică, toți credincioşii trebuie să se roage împreună cu preotul ca Tatăl Ceresc să trimită Duhul Său Cel Sfînt asupra noastră şi a Darurilor şi să spună în gînd rugăciunile:

"Doamne, Cel ce ai trimmis pe Preasfîntul Tău Duh în ceasul al treilea Apostolilor Tăi, pe Acela Bunule, nu-L lua de la noi ci ni-L înnoieşte nouă, celor ce ne rugăm Ție;

Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule şi

duh drept înnoieşte întru cele dinăuntru ale mele; nu mă lepăda de la fața Ta şi Duhul Tău Cel Sfînt nu-L lua de la mine".

Dumnezeule, curățeşte-mă pe mine, păcătosul.

Împărate Ceresc Mângâietorule, Duhul Adevărului, Care pretutindenea eşti şi toate le împlineşti; Vistierul bunătăților şi Dătătorule de viață, vino şi Te sălăşluieşte întru noi şi ne curățeşte pe noi de toată spurcăciunea şi mântuieşte, Bunule, sufletele noastre.

În acest timp nici un suflet nu trebuie să rămînă rece, ci să se înflăcăreze de iubire pentru Domnul; sufletele noastre să fie asemeni unor făclii aprinse, asemenea unei tămîi ce se înalță sus: fiindcă în aceste minute se săvîrşeşte înfricoşătoarea taină a prefacerii prin Duhul lui Dumnezeu a păinii şi vinului în Preacuratul Trup şi Sînge ale lui Iisus Hristos, iar pe Sfînta Masă se arată Dumnezeu în Trup.

Momentul este foarte important pentru că acum Duhul Sfînt se pogoară asupra Darurilor de pîine şi vin, prefăcîndu-le în Trupul şi Sîngele lui Hristos. De acum înainte ***Cinstitele Daruri***

devin ***Sfintele Daruri****. Slujba preotului este să rostească rugăciunea; totul se lucrează de către Dumnezeu. Stă un preot şi rosteşte cuvintele, dar puterea lor vine de la Dumnezeu.*

Preotul: Mai ales pentru Preasfînta, Curata, Preabinecuvîntata, Mărita Stăpîna noastră, de Dumnezeu Născătoarea şi Pururea Fecioara Maria.

Corul: Cuvine-se cu adevărat să Te fericim pe Tine, Născătoare de Dumnezeu, cea Pururea fericită şi Prea nevinovată şi Maica Dumnezeului nostru. Ceea ce eşti mai cinstită decît Heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decît Serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu-Cuvîntul ai născut, pe Tine, cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, Te mărim.

Ce trebuie să facă creştinul în timpul cîntării „Cuvine-se cu adevărat?

În acest timp trebuie să mă rog pentru părintele duhovnic, părinți, frați, surori – vii şi adormiți ca Dumnezeu să-şi reverse mila Sa asupra lor.

Preotul: Întîi pomeneşte, Doamne, pe Marele Domn şi Părintele nostru Prea Fericitul Patriarh Chiril, al Moscovei şi a toată Rusia şi pe Domnul nostru Înalt Preasfinţitul Vladimir, Mitropolitul Chişinăului şi al întregii Moldove, pe care-i dăruieşte sfintelor Tale biserici în pace, întregi, cinstiţi, sănătoşi, îndelungaţi în zile, drept învăţînd cuvîntul adevărului Tău.

Corul: Şi pe toţi şi pe toate.

Preotul: Şi ne dă nouă cu o gură şi o inimă a slăvi şi a cînta Preacinstitul şi de mare cuviinţă NumeleTău, al Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Corul: Amin.

Preotul: Şi să fie milele marelui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos cu voi cu toţi.

Corul: Şi cu duhul Tău.

Ectenia de Cerere

Preotul: Pe toți sfinții pomenindu-i, iară şi iară cu pace Domnului Să ne rugăm.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Pentru Cistitele Daruri ce s-au adus şi s-au sfințit, Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Ca Iubitorul de oameni, Dumnezeul nostru, Cel ce Le-a primit pe Dînsele în sfîntul cel mai presus de ceruri şi duhovnicescul Său jertfelnic, întru miros de bună mireasmă duhovnicească, să ne trimită nouă dumnezeiescul har şi darul Sfîntului Duh, să ne rugăm.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Pentru ca să fim izbăviți noi de tot necazul, mînia, primejdia şi nevoia, Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Apără, mîntuieşte, miluieşte şi

ne păzeşte, pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Ziua toată desăvîrşită, sfîntă, în pace şi fără de păcat, la Domnul să cerem.

Corul: Dă, Doamne.

Preotul: Înger de pace, credincios îndreptător, păzitor al sufletelor şi trupurilor noastre, la Domnul să cerem.

Corul: Dă, Doamne.

Preotul: Milă şi iertare de păcate şi de greşalele noastre, la Domnul să cerem.

Corul: Dă, Doamne.

Preotul: Cele bune şi de folos sufletelor noastre şi pace lumii, la Domnul să cerem.

Corul: Dă, Doamne.

Preotul: Cealaltă vreme a vieții noastre în pace şi întru pocăință a o săvîrşi, la Domnul să cerem.

Corul: Dă, Doamne.

Preotul: Sfîrşit creştinesc vieții noastre,

fără durere, neînfruntat, în pace şi răspuns bun la înfricoşătoarea judecată a lui Hristos, să cerem.

Corul: Dă, Doamne.

Preotul: Unirea credinţei şi împărtăşirea Sfîntului Duh, cerînd , pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Corul: Ţie, Doamne.

Creştinii pleacă capul.

Preotul: Şi ne învredniceşte pe noi, Stăpîne, cu îndrăznire, fără de osîndă, să cutezăm a Te chema pe Tine, Dumnezeul Cel Ceresc, Tată, şi a zice:

Corul: Tatăl nostru, Care eşti în ceruri, sfinţească-se Numele Tău, vie Împărăţia Ta, facă-se voia Ta, precum în cer aşa şi pe pămînt. Pîinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum

şi noi iertăm greşiţilor noştri. Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel viclean.

Preotul: Că a Ta este Împărăţia, puterea şi slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Corul: Amin.

Preotul: Pace tuturor.

Corul: Şi duhului tău.

Preotul: Capetele voastre, Domnului să le plecaţi.

Corul: Ţie, Doamne.

Preotul: Cu harul şi cu îndurările şi cu iubirea de oameni a Unuia- Născut Fiului Tău, cu Care eşti binecuvîntat, împreună cu Preasfîntul şi Bunul şi de Viaţă Făcătorul Tău Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Corul: Amin.

Preotul: Să luăm aminte: Sfintele sfinţilor.

Creştinii fac o metanie

Corul: Unul Sfînt, Unul Domn, Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl. Amin.

Cugetările creştinului înainte de Sfînta Împărtăşanie

Înainte de Sfînta Împărtăşanie trebuie să ne păstrăm mintea curată, să nu cugetăm cele rele. Să ne rugăm Domnului cu inima înfrîntă, zicînd:"Nu mă lepăda pe mine, Doamne, de la fața Ta! Nu te îngrețoşa de mine, cel care Te-am scîrbit mult cu păcatele! Nu mă depărta pe mine, întinatul, de la Sfînta Masa Ta! Înviază-mă pe mine după cuvîntul Tău! Cercetează-mă pe mine, nevrednicul, după marea mila Ta! Vino la mine, pierdutul, şi mă salvează! Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă!"

Sfîntului Dmitrie al Rostovului ne sfătuie: "Cu adîncă smerenie, creştinul înainte de a se apropia de Sfînta Împărtăşanie să cugete în inima sa: "Domnul şi Dumnezeul meu ne dă prin Sfintele Taine, tămăduire: iată mă apropii ca cel bolnav, să primesc vindecare; Domnul este curățirea mea: iată

mă apropii ca cel lepros să mă curățesc; Domnul este viața mea: iată mă apropii, ca un mort, de Viața mea, că să înviez şi să trec de la moartea păcatului la viață virtuțiilor. Domnul este Păstorul meu: mă apropii, ca mielul de Păstorul meu, că să nu fiu sfîşiat de lup. Domnul este Cel care mă ridică: mă apropii de El ca să nu mai cad. Domnul este cel care mă îndreptățeşte: asemeni celui osîndit mă apropii, de Judecătorul meu, ca prin harul Său, din necredincios să mă facă credincios. Voi primi Sfintele Taine , ca prin ele să primesc ajutor, şi să pun începutul mîntuirii mele, de acum înainte să nu mai slujesc păcatului ci după puterile mele să slujesc Domnului meu".

Cu profundă nădejde, credinciosul trebuie să se apropie de Sfintele Taine şi să mărtirisească:"Ce sînt păcatele mele înaintea milostivirii Tale, Doamne? Sînt pînză de păienjeniş împotriva vîntului; o băltoacă murdară față de un rîu puternic; întuneric față de soarele strălucitor. Va bate vîntul şi va rupe pînza păienjenişului, va curge rîul şi va curăța băltoaca; va răsări soarele şi va împrăştia întunericul: atît de mare este milostivirea, Ta, Doamne! Precum vîntul păienjenişul aşa îmi rupi

păcatele mele, precum rîul băltoaca, îmi curăți fărădelegile mele, precum soarele îmi alungi întunericul faptelor mele rele”.

Împărtăşirea credincioşilor cu Sfintele Taine

Preotul: Cu frică de Dumnezeu, cu credință şi cu dragoste să vă apropiați.

Creştinii fac o metanie.

Corul: Bine este cuvîntat Cel ce vine întru Numele Domnului; Dumnezeu este Domnul şi S-a arătat nouă.

Credincioşii care vor să se împărtăşească rostesc după preot următoarea rugăciune:

Preotul: Cred, Doamne, şi mărturisesc, că Tu eşti cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu, Care ai venit în lume să mântuieşti pe cei păcătoşi, dintre care cel dintîi sunt eu. Încă cred că Acesta este însuşi Preacurat Trupul Tău şi Acesta este însuşi scump Sângele Tău. Deci mă

rog Ție: Miluiește-mă și-mi iartă greșelile mele cele de voie și cele fără de voie, cele cu cuvântul sau cu lucrul, cele cu știința și cu neștiința și mă învrednicește fără de osândă să mă împărtășesc cu Preacuratele Tale Taine, spre iertarea păcatelor mele și spre viața de veci. Amin.

Cinei Tale celei de Taină, Fiul lui Dumnezeu, astăzi, părtaș mă primește, că nu voi spune vrăjmașilor Tăi Taina Ta, nici sărutare Îți voi da ca Iuda; ci ca tâlharul mărturisindu-mă, strig Ție: Pomenește-mă, Doamne, întru împărăția Ta.

Nu spre judecată sau spre osîndă să-mi fie mie împărtășirea cu Sfintele Tale Taine, Doamne, ci spre tămăduirea sufletului și a trupului.

După aceasta cei ce vor să se împărtășească fac trei metanii și se apropie de Sfînta Împărtășanie, cu toată umilința și frica, ținînd mîinile cruciș la piept.

Preotul: Se împărtăşeşte robul (roaba) lui Dumnezeu (Numele) cu Cinstitul şi Sfîntul Trup şi Sînge al Domnului şi Dumnezeului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor lui şi spre viaţa de veci.

Corul: Trupul lui Hristos primiţi şi din Izvorul Cel Fără de moarte gustaţi. Aliluia. Aliluia. Aliluia.

Cugetări după Sfînta Împărtăşanie

Din Scrierile Sfîntului Ignatie Breanceaninov

Dragi fraţi întru Hristos! Astăzi răsună în inimile voastre glasul mîngîietor al Dumnezeului: Cel ce mănîncă Trupul Meu şi bea Sîngele Meu rămîne întru Mine şi Eu întru El (Ioan 6, 56). Acum voi simţiţi puterea acestor cuvinte! Conştientizaţi-vă slava voastră, înţelegeţi-vă mărirea de care vă împărtăşiţi: fiecare dintre voi-este un vas al Tainei Dumnezeieşti, fiecare

din voi este o biserică în care sălăşluieşte Dumnezeu Sfînta Treime: Tatăl, Fiul şi Sfîntul Duh. De acum nu mai sînteţi ai voştri: sînteţi ai lui Dumnezeu. Voi aţi fost răscumpăraţi cu preţul Sîngelui Fiului Dumnezeiesc. Nu puteţi să aparţineţi unui jug străin! Dacă cineva dintre voi a fost un păcătos, acela acum s-a făcut drept prin dreptatea Fiului lui Dumnezeu.

Această bogăţie a voastră să nu o pierdeţi prin păcate! Să nu fie! Oare Iisus Cel Care prin Împărtăşanie a venit în inimile voastre va fi nevoit să o părăsească din cauza cugetelor rele, a cuvintelor şi faptelor păcătoase? Nu! Să nu să se întîmple această trădare amară a Mîntuitorului! Fiţi biserici ale Dumnezeului, slujiţi Domnului prin îndeplinirea poruncilor sfinte, şi atunci El va rămîne în sufletul vostru. Domnul va păzi pe voi în timpul vieţii pămînteşti de orice nenorocire şi vă va aduce la limanul fericit al veşniciei. Amin.

Din Scrierile Sfîntului Teofan Zăvorîtul

„Dumnezeu este cu voi, cu cei ce v-ați împărtăşit! Fraților, de mare milă dumnezeiască v-ați învrednicit împăr-tăşindu-vă cu Trupul şi Sîngele Domnului! Mulțumiți, zicînd: ”Slavă Ție, Doamne; Slavă Ție!” Şi gîndiți-vă neîncetat cum să nu-L supărați pe Dumnezeu. Cînd aveți un oaspete, oare nu vă străduiți să-i acordați atenție şi grijă? Acum Îl aveți oaspete chiar pe Domnul! Gîndiți-vă să-i propuneți ce este plăcut Lui, ce iubeşte mai mult. Dar ce iubeşte Domnul? Iubeşte tot ce este bun şi binecuvîntează faptele bune, iar de la tot răul Se întoarce şi-l pedepseşte. Fiecare din voi oferiți-I ceva bun. Unul va spune:” Iată, Doamne, eu mă voi strădui să lepăd mînia, supărarea, voi deveni blînd şi liniştit”. Altul va zice: ”Eu voi înceta să fiu lenos şi să

pierd vremea în zadar. Voi începe să lucrez sîrguincios". Al treilea va spune:"Eu voi lăsa trufia şi nu voi mai rîde de alții ci voi fi smerit". În aşa mod fiecare aduceți-I în dar Domnului ceva bun şi El îl va primi. Se va bucura şi va rămîne în sufletele voastre binecuvîntîndu-vă şi oferindu-vă bunătăți sufleteşti şi trupeşti. Vedeți ce Comoară aveți în sufletele voastre! Să nu o pierdeți din neglijență sau făcînd ceva rău!"

După ce s-au împărtăşit credincioşii preotul, zice:

Preotul: Mîntuieşte, Dumnezeule poporul Tău şi binecuvîntează moştenirea Ta.

Corul: Văzut-am lumina cea adevărată, primit-am Duhul Cel Ceresc, aflat-am credința cea adevărată, Nedespărțitei Treimi închinîndu-ne, că Aceasta ne-a mîntuit pe noi.

Preotul: Totdeauna acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Creştinii fac o metanie

Corul: Amin. Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne, ca să lăudăm slava Ta; că ne-ai învrednicit pe noi a ne împărtăşi cu Sfintele Cele Fără de moarte, Preacinstitele şi de Viață făcătoarele Tale Taine, întăreşte-ne pe noi întru sfințenia Ta; toată ziua să ne învățăm dreptatea Ta. Aliluia. Aliluia. Aliluia.

Preotul: Drept primind Dumnezeieştile, Sfintele, Preacuratele, Nemuritoarele şi de Viață făcătoarele lui Hristos Taine, cu vrednicie să mulțumim Domnului.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Apără, mîntuieşte, miluieşte şi ne păzeşte, pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

Corul: Doamne, miluieşte.

Preotul: Ziua toată desăvîrşită, sfîntă, în pace şi fără de păcat, cerînd pe noi înşine şi unii pe alții şi toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Corul: Ție, Doamne.

Preotul: Că Tu eşti sfințirea noastră şi Ție slavă înălțăm, Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Corul: Amin.

Preotul: Cu pace să ieşim.

Corul: Întru Numele Domnului.

Preotul: Domnului să ne rugăm.

Corul: Doamne, miluieşte.

Rugăciunea Amvonului

Preotul: Cel ce binecuvîntezi pe cei ce Te binecuvîntează, Doamne, şi sfințeşti pe cei ce nădăjduiesc întru Tine, mîntuieşte poporul Tău şi binecuvîntează moştenirea Ta. Plinirea Bisericii Tale o păzeşte; sfințeşte pe cei ce iubesc podoaba casei Tale; Tu pe aceştia îi preamăreşte cu dumnezeiască puterea Ta şi nu ne lăsa pe noi, cei ce nădăjduim întru Tine. Pace lumii Tale dăruieşte, bisericilor Tale, preoților şi la tot

poporul Tău. Că toată darea cea bună şi tot datul desăvîrşit de sus este, pogorînd de la tine, Părintele luminilor, şi Ție slavă şi mulțumire şi închinăciune înălțăm, Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Corul: Amin. Fie numele Domnului binecuvîntat, de acum şi pînă în veac *(se cîntă de trei ori, apoi Psalmul 33):*

Bine voi cuvînta pe Domnul în toată vremea, pururea lauda Lui în gura mea. În Domnul se va lăuda sufletul meu; să audă cei blînzi şi să se veselească. Slăviți pe Domnul împreună cu mine şi să înălțăm Numele lui împreună. Căutat-am pe Domnul şi m-a auzit, şi din toate necazurile mele m-a izbăvit. Apropiați-vă de El şi vă luminați şi fețele voastre să nu se ruşineze. Săracul acesta a strigat şi Domnul l-a auzit pe el şi din toate necazurile lui l-a izbăvit. Străjui-va îngerul Domnului împrejurul

celor ce se tem de El şi-i va izbăvi pe ei. Gustaţi şi vedeţi că bun este Domnul; fericit bărbatul care nădăjduieşte în El. Temeţi-vă de Domnul toţi sfinţii Lui, că n-au lipsă cei ce se tem de El. Bogaţii au sărăcit şi au flămînzit, iar cei ce-L caută pe Domnul nu se vor lipsi de tot binele. Veniţi fiilor, ascultaţi-mă pe mine, frica Domnului vă voi învăţa pe voi. Cine este omul cel ce voieşte viaţa, care iubeşte să vadă zile bune? Opreşte-ţi limba de la rău şi buzele tale să nu grăiască vicleşug. Fereşte-te de rău şi fă bine, caută pacea şi o urmează pe ea. Ochii Domnului spre cei drepţi şi urechile Lui spre rugăciunea lor. Iar faţa Domnului spre cei ce fac rele, ca să piară de pe pămînt pomenirea lor. Strigat-au drepţii şi Domnul i-a auzit şi din toate necazurile lor i-a izbăvit, Aproape este Domnul de cei umiliţi la inimă şi pe cei smeriţi cu duhul îi va mîntui. Multe sînt

necazurile drepților şi din toate acelea îi va izbăvi pe ei Domnul. Domnul păzeşte toate oasele lor, nici unul din ele nu se va zdrobi. Moartea păcătoşilor este cumplită, şi cei ce urăsc pe cel drept vor greşi. Mîntui-va Domnul sufletele robilor săi şi nu vor greşi toți cei ce nădăjduiesc în El.

Preotul: Binecuvîntarea Domnului peste voi, cu al Său har şi cu a Sa iubire de oameni, totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Creştinii pleacă capul

Corul: Amin.

Preotul: Slavă Ție, Hristoase Dumnezeule, nădejdea noastră, slavă Ție.

Corul: Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin. Doamne miluieşte (*de trei ori*). Părinte, binecuvîntează.

Preotul: Cel ce ai Înviat din morți, Hris-

tos, Adevăratul Dumnezeul nostru, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Sale, ale Sfinților, măriților şi întru tot lăudaților Apostoli, ale Sfîntului (*N*) (al cărui hram îl poartă biserica), ale celui între Sfinți Părintelui nostru Ioan Gură de Aur, arhiepiscopul Constantinopolului, ale Sfinților şi drepților dumnezeieşti Părinți Ioachim şi Ana şi pentru ale tuturor sfinților, să ne miluiască şi să ne mîntuiască pe noi, ca un bun şi de oameni iubitor.

Corul: Amin. Pe marele Domn şi Părintele nostru Preafericitul Patriarh Chiril şi pe Domnul nostru Înalt Prea Sfințitul Vladimir, Mitropolitul Chişinăului şi al Moldovei, pe parohul şi slujitorii Sfîntului locaşului acestuia şi pe toți dreptmăritorii creştini, Doamne, îi păzeşte întru mulți şi fericiți ani!

DESPRE SFÎNTA LITURGHIE

Îndrăgiţi Sfînta Liturghie, păziţi acest trandafir mirositor al Domnului Iisus Hristos, luminaţi-vă sufletul cu lumina soarelui Dumnezeiesc; socotiţi pierdută pentru veşnicie ziua în care n-aţi fost la Sfînta Liturghie...Fie ca ochii voştri pururea să vadă Potirul Dumnezeiesc; fie ca urechile voastre să audă totdeauna cuvintele:"Luaţi, mîncaţi". Mulţumiţi Domnului neîncetat pentru acest mare dar, faţă de care se cutremură îngerii"

Sfîntul Sfinţit mucenic Serafim Zvezdinskii

Nu este nimic pe pămînt mai preţios decît Sfînta Liturghie. Ea este copia vieţii pămînteşti a Domnului Iisus Hristos. De la Betleem, unde S-a născut Domnul şi pînă la Iordan, de la Iordan şi pînă la Grădina Ghetsimani, de la Ghetsimani şi pînă la Golgota, de la Golgota şi pînă la Înviere, de la Înviere şi pînă la muntele Eleon – totul este reprezentat în Liturghie.

Precum o mamă duce de mînă copilul, iar uneori stă lîngă dînsul şi urmăreşte ce face el, cîteodată îl ia în braţe îl mîngîie şi îl hrăneşte, tot aşa şi Domnul la slujbele bisericeşti şi rugăciunile pe care le facem acasă, parcă ne ţine de mînă, ne urmăreşte de la depărtare, iar în timpul Liturghiei Domnul ne ia în braţe, ne aşază la masa dumnezeiască şi ne hrăneşte.

La toate slujbele în afară de Liturghie, noi parcă vorbim cu Domnul la telefon, iar în timpul Liturghiei noi vorbim cu El faţă către faţă, îi dezvăluim necazurile, îi mulţumim. Sfînta Liturghie este o fereastră pe care o deschide Domnul în această lume păcătoasă şi desfrînată, fereastră prin care vine aer proaspăt. De n-ar fi existat Liturghia, oamenii s-ar fi sufocat de păcate. Sfînta Liturghie este adevărata temelie pe care noi trebuie să ne zidim viaţa.

Creştinii din primele secole asistau în fiecare zi la Liturghie şi se împărtăşeau.

Sfîntul Sfinţit mucenic Serafim Zvezdinskii

Cea mai aleasă şi mai înaltă slujbă prin care membrii Bisericii Îl cinstesc, Îl slăvesc şi Îi mulţumesc lui Dumnezeu este Sfînta Liturghie.

Ea a fost întemeiată de Însuşi Mîntuitorul, cînd la Cina cea de taină, a luat pîinea, şi, binecuvîntînd-o, a frînt-o şi le-a dat ucenicilor, zicînd: ″Luaţi, mîncaţi, Acesta este Trupul Meu″, apoi luînd paharul şi mulţumind, le-a dat zicînd:″Beţi dintru Acesta toţi, că Acesta este Sîngele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor. La sfîrşit le-a adăugat porunca: ″Aceasta să o faceţi spre pomenirea Mea″ (Luca 22, 19-20). Aşadar, Sfinţii Apostoli au primit împuternicia de a săvîrşi din nou această jertfă. Apostolii, la rîndul lor, au transmis acest har preoţilor şi arhiereilor.

Sfînta Liturghie este pentru noi cea mai scumpă slujbă la care putem participa, aici, pe pămînt pentru că ea e o repetare, o

reactualizare a jertfei prin care Iisus Hristos ne-a dăruit tuturor mîntuirea. Iisus Hristos continuu Se Jertfeşte şi la fiecare Sfîntă Liturghie, noi ne întîlnim cu Domnul Iisus în mod real, adică Îl avem pe Hristos printre noi sub forma pîinii şi vinului ce se transformă, în timpul cîntării *"Pe Tine Te lăudăm"* în Trupul şi în Sîngele Său. La nici o altă slujbă omul nu-L poate primi pe Dumnezeu întreg şi viu, ca la Sfînta Liturghie, prin Sfînta Împărtăşanie. De aceea în jurul Sfintei Liturghii se concentrează viața Bisericii.

Şi cum fără Sfînta Împărtăşanie nimeni nu se poate mîntui, oricîte fapte bune sau rugăciuni ar face în viața sa, participarea la Sfînta Liturghie este nu doar un dar neprețuit făcut de Dumnezeu oamenilor, ci şi o datorie pentru fiecare creştin, de a fi alături de Dumnezeu, de Sfinți şi Heruvimi, de Maica Domnului, care sînt prezenți în Biserică.

Sfînta Liturghie reprezintă întreaga viață şi

activitate a Mîntuitorului pe pămînt: naşterea, predicarea Evangheliei, răstignirea şi punerea în mormînt, Învierea şi Înălțarea la Cer.

În Biserica Ortodoxă se slujesc trei Sfinte Liturghii: A Sfîntului Vasile cel Mare (doar de 10 ori pe an), a Sfîntului Grigore Dialogul (doar în Postul Mare) şi a Sfîntului Ioan Gură de Aur (în tot restul anului şi de cîteva ori în Postul Mare).

Săvîrşirea Sfintei Liturghii are ca *obiect* prefacerea darurilor de pîine şi vin în dumnezeiescul Trup şi Sînge, iar ca scop, sfințirea credincioşilor, care prin acestea, dobîndesc iertarea păcatelor şi moştenirea Împărăției Cerurilor.

Este adevărat că Dumnezeu ne dă în dar toate cele sfinte, fără ca noi să-i dăm nimic în schimb; totuşi, El ne cere neapărat să ne facem vrednici de a le primi şi a le păstra, căci nu face parte de sfințire decît celor ce s-au pregătit în felul acesta. Se cuvine deci ca, la primirea

Sfintelor Taine, să ne înfăţişăm pregătiţi şi cu vrednicie.

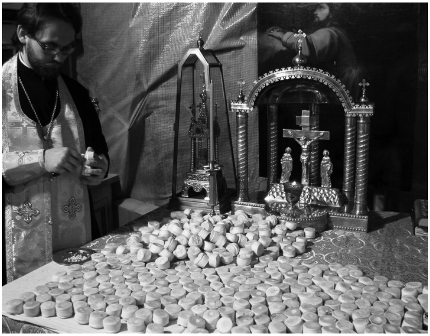
Liturghia este un rezumat al întregii Evangheliei, închipuirea vieţii pămînteşti a lui Hristos, repetare a Jertfei Sale de pe Golgota- a morţii Sale pentru păcatele noastre, pomenirea Învierii Sale şi a Înălţării la cer. La Liturghie trebuie să ne ducem cu cea mai mare evlavie şi să stăm cu înţelegere şi cu cele mai cucernice sentimente, lăsînd deoparte toată grija cea lumească.

Dispreţuieşte creştinule, desfătările trupeşti, dacă vrei să guşti din dulceaţa dumnezeiască, veşnică, sfîntă, altminteri nu vei putea gusta dulceaţa lui Dumnezeu.

Sfîntul Ioan din Kronştadt

CAPITOLUL I

Proscomidia – momente şi semnificaţii

Sfînta Liturgie propriu-zisă este precedată de o parte introductivă numită **Proscomidie**. Aceasta se săvîrşeşte de către preot în tăcere şi în taină, dimineaţa în Sfîntul Altar. În timpul acestei slujbe preotul pregăteşte **cinstitele daruri** (pîinea şi vinul), adică jertfa nesîngeroasă, care după sfinţire se preface în Sfînta Împărtăşanie.

Pentru Proscomidie se întrebuinţează cinci

prescuri mari întru amintirea minunii săturării a cinci mii de oameni cu cinci pîini. Dar pentru Sfînta Împărtăşanie se foloseşte o singură prescură din acestea cinci, numită **Agneț (Mielul).** Rugîndu-se preotul scoate din prima prescură un cub (pe care se află imprimat un patrat, în interiorul căruia sînt imprimate inițialele IS, HR, NI, CA, care înseamnă *Iisus Hristos biruieşte)* şi-l aşază pe un dispozitiv special, cilindric, cu picioruş, din metal numit **Sfîntul Discos.** Acest cub de pîine cu pecete se numeşte **Sfîntul Agneț** şi Îl reprezintă pe Mîntuitorul nostru Iisus Hristos care în timpul Sfintei Liturghii la rugăciunea preotului de chemare a Duhului Sfînt se va preface în Trupul Domnului.

Din a doua prescură preotul scoate o părticică (miridă) în cinstea Născătoarei de Dumnezeu şi o pune de-a dreapta Agnețului

pe Sfîntul Disc. Din a treia prescură preotul scoate nouă miride în cinstea sfinților şi a cetelor îngereşti: Ioan Botezătorul, proorocilor, apostolilor, arhiereilor, mucenicilor, cuvioşilor, doctorilor fără de argint, drepților Ioachim şi Ana şi a sfîntului a cărui Liturghie se va săvîrşi. Toate aceste miride se pun de partea stîngă a Agnețului. Din prescura a patra se scot miride pentru pomenirea celor vii şi se pun mai jos de Agneț, pe Discos. Din prescura a cincea se scot miride pentru pomenirea celor adormiți (morților) şi se pun mai jos pe Discos. În sfîrşit se scot părticele din prescurile mici date de către credincioşi şi concomitent se pomenesc cei vii şi morți pentru care au fost aduse prescurile.

Preotul toarnă în potir, care este un pahar metalic cu picior, vin amestecat cu puțină apă, care se vor preface la rugăciunea preotului de chemare a Sfîntului Duh în Sîngele Mîntuitorului. Apoi preotul acoperă discosul

cu un acoperemînt şi potirul cu alt acoperemînt şi le lasă la **proscomediar** (o măsuță sau o nişă în perete).

Trebuie să ştim, că Proscomedia este o recapitulare a întregii vieți şi activități a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos: naşterea, jertfa de pe Cruce şi îngroparea Mîntuitorului.

Despre semnificația Proscomediei ne vorbeşte Sfîntul Ioan de Kronştadt: "Măreția, sfințenia, puterea de-viață-făcătoare a Jertfei Domnului Hristos ni se dezvălui din cuprinsul proscomediei. Aici aşezată de-a dreapta Agnețului sub forma unei părticele scoase din prescură, stă Împărăteasa cerului şi a pămîntului, după Ea se aşează în ordinea cuvenită sfinții, şi credincioşii vii şi morți. Aceasta înseamnă că Jertfa se aduce pentru toți şi pentru toate! Ea a mîntuit pe mulți de păcate, multe suflete le-a înnoit, le-a sfințit, le-a întărit în lupta cu păcatul! Cîte suflete le-a fă-

cut cereşti, nemuritoare! Ce iubire nemăsurată faţă de o mulţime infinită de oameni vii şi morţi! Minunată Jertfă! Cu adevărat o Jertfă dumnezeiască!

După săvîrşirea Proscomidiei urmează Liturghia propriu-zisă la care participă toţi credincioşii din biserică, începerea ei fiind anunţată de sunetul clopotelor. Ea se desfăşoară sub forma unui permanent dialog între altar (preot) şi credincioşii care, prin răspunsurile lor, întăresc rugăciunile preotului.

Eliberat prin Sfînta Liturghie

Un ostaş, frate cu un preot, stătea rănit pe cîmpul de luptă şi a fost prins de duşmani, fiind luat prizonier.

Fratele preot îl căuta printre trupurile celor morţi în război şi aflînd pe alt ostaş care semăna cu el, crezînd că e fratele, l-a

îngropat cu cinste şi i-a făcut pomenire, slujind pentru el Sfînta Liturghie. Şi a arătat Domnul o minune: ostaşul, fiind în robie, ca să nu fugă, a fost legat şi pus în lanțuri de fier, dar toate legăturile şi lanțul au căzut de pe el. Stăpînul său l-a întrebat ce sînt toate acestea. Iar ostaşul a răspuns: ″Mi se pare că fratele meu, fiind preot şi socotind că sînt mort, face pentru mine Sfînta Liturghie, şi de aş fi fost eu acum în lumea cealaltă, aş fi fost eliberat de chinuri″. Stăpînul văzînd că ostaşul nu poate fi legat cu nici un fel de legătură, i-a dat drumul în țara lui, ca să-i trimită de acolo prețul răscumpărării sale.

Ajuns acasă, ostaşul a povestit fratelui său preot şi celorlalți membri ai familiei toată întîmplarea. Toți au înțeles că pomenirile Sfintelor Liturghii pot să ajute mult credincioşilor.

CAPITOLUL II

Liturghia propriu-zisă: înaintarea comună în Împărăția Sfintei Treimi

1. Liturghia Catehumenilor sau a chemării şi învățăturii.

Prima parte a Sfintei Liturghii se numeşte *Liturghia Catehumenilor* sau a celor chemați la Botez, deoarece în primele veacuri creştine mulți participanți nu erau botezați, dar doreau să cunoască credința şi să se boteze. Nefiind botezați ei n-aveau dreptul de a se împărtăşi şi deci nu aveau voie să participe la întreaga Liturghie.

Momentele principale sînt:

a) Binecuvîntarea de început.

Preotul deschide uşile împărăteşti, apoi zice: *"Binecuvîntată este Împărăția Tatălui şi a Fiului şi a Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor".*

Credincioşii răspund: *„Amin!”* Care înseamnă *aşa este* sau *aşa să* fie. Deci cuvîntul „Amin” exprimă încrederea membrilor Bisericii că vor face parte din această împărăție, că se vor împărtăşi şi ei de fericirea din ea. Sfîntul Apostol Pavel menționează că orice „Amin” îl spunem spre slava lui Dumnezeu.

Liturghia începe cu slăvirea lui Dumnezeu Sfînta Treime, deoarece se cuvine să-L slăvim pe Creatorul a toată lumea. Treimea a venit în lume prin Iisus Hristos, iar pe noi ne-a suit la Ea, prin Jertfa lui Hristos. În Persoana Mîntuitorului, Care este Dumnezeu şi Om, ni s-a deschie şi nouă drumul spre Sfînta Treime. Noi formăm Împărăția lui Dumnezeu, Împărăția Domnului Hristos, adică Biserica cea vie.

Dumnezeu a întemeiat Biserica după chipul Său. Cine a văzut cu adevărat Biserica a văzut Sfînta Treime. Sfîntul Grigorie de Nyssa afirmă:„Deci cînd binecuvîntăm Împărăția

lui Dumnezeu, o şi cerem să vină la noi prin puterea lui Dumnezeu, cerem să ne izbăvim de stricăciune, să ne eliberăm de moarte, să fim dezlegați de legăturile păcatului".

Împărăția Treimii, în care sîntem chemați să intrăm, este o împărăție a milei şi iubirii lui Dumnezeu față de oameni. Dar această milă de oameni a lui Dumnezeu față de noi şi între noi nu o vom putea avea dacă nu vom simți trebuința ei şi deci dacă nu o vom cere. De aceea pe parcursul întregii Liturghii cerem mereu mila lui Dumnezeu:"Doamne, miluieşte".

Cea mai înaltă distincție a creştinului şi cu deosebire a preotului este să-L aibă pe Dumnezeu în inimă. El este viața noastră, slava noastră, podoaba şi buna-întocmirea noastră. El este haina noastră de lumină, nestricăcioasă.

b). Ectenia mare.

După binecuvîntare, preotul (diaconul) începe ectenia mare cu cuvintele:

"Cu pace Domnului să ne rugăm".

Noi nu ştim să ne rugăm cum se cuvine, şi pentru ca să nu vorbim în zadar, Biserica ne învaţă cum să ne rugăm. Mai întîi credincioşii trebuie să aibă o dispoziţie paşnică, de la începutul Sfintei Liturghii să fie într-o stare de pace. Numai aşa se vor putea concentra în rugăciune. Sfîntul Nicolae Cabasila socoteşte că pacea este însăşi Împărăţia lui Dumnezeu. De aceea ni se cere să avem pace unii cu alţii.

După prima cerere din ectenie o adresăm pe cea următoare: *"Pentru pacea de sus şi pentru mîntuirea sufletelor noastre, Domnului să ne rugăm".*

Pacea de sus înseamnă dreptatea lui Dumnezeu, adică izbăvirea noastră de patimi.

Pentru pacea a toată lumea.... Domnului să ne rugăm.

Prin aceasta se arată că Dumnezeu, Căruia ne rugăm pentru pacea întregii lumi, este Creatorul şi Purtătorul de grijă al tuturor.

Lumea înclină mereu să cadă în tot felul de neînțelegeri şi de lupte. Ea nu-şi poate ajunge deplina pace şi unitate dacă nu se întăreşte prin credință, prin legătura cu Dumnezeul Cel Adevărat.

Apoi preotul rosteşte un şir de rugăciuni pentru toată creația lui Dumnezeu: pentru pace şi bunăstare, pentru înțelegere şi unitate între oameni şi între Biserici, pentru roadele pămîntului şi pentru întreaga natură, pentru cei bolnavi, pentru cei aflați în călătorie etc.

După fiecare cerere strana şi credincioşii zic cu umilință: *"Doamne miluieşte!"* În traducere din limba greacă *"Doamne miluieşte"* înseamnă: *Doamne, unge-mă cu unt-de-lemnul vindecării, mîntuirii; Doamne, vindecă-mă de păcate şi fă-mă sănătos"*. Toate ne vin din mila lui Dumnezeu, în mila lui Dumnezeu este izvorul tuturor celor ce le cerem, este însăşi Împărăția lui Dumnezeu.

În penultima cerere preotul spune: *"Pe*

Preasfînta, Curata, Preabinecuvîntata, Mărita Stăpîna noastră, de Dumnezeu Născătoarea şi pururea Fecioara Maria, cu toţi sfinţii să o pomenim.

Amintim de Maica Domnului pentru că nu putem să vorbim de Hristos fără să vorbim de Maica Lui. Ea s-a bucurat încă de pe pămînt de o sfinţenie deosebită devenind locaş al Duhului Sfînt. Menţionăm legătura strînsă pe care o facem între Ea şi „toţi sfinţii", fiindcă sfinţii nu pot fi decît lîngă Ea, cu Ea, pentru că Maica Domnului este plină de Hristos în chip cu totul special.

Apoi preotul continuă: *"Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm".*

Credincioşii răspund *„Ţie Doamne".* Ei făgăduiesc să se dăruiască pe ei înşişi şi unii pe alţii lui Hristos, căci numai aşa se pot ajuta unii pe alţii să se mîntuiască. Viaţa noastră este un dar al lui Dumnezeu care

trebuie să-l întoarcem Lui ca darul nostru. Ni se cere la sfîrşitul ecteniilor să ne dăruim pentru Împărăția Sfintei Treimi. Libertatea de patimi, pe care trebuie să o dobîndim, puterea de dăruire lui Dumnezeu şi unii altora în iubire, ne va duce în viața viitoare. Numai dăruindu-ne unii altora, ne dăruim fiecare lui Dumnezeu. Căci cine dacă nu Dumnezeu îi dă altuia atîta valoare ca să mă dăruiesc total şi să găsesc fericirea în aceasta?

Propunerea de a ne dărui lui Dumnezeu, preotul o întemeiază prin ecfonisul:

Că Ție se cuvine toată slava, cinstea şi închinăciunea, Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh acum şi pururea şi în vecii vecilor".

c). Antifoanele I, II, şi III sînt nişte imne, cîntări care vestesc slava şi lauda ce i se cuvine lui Dumnezeu. Ele se cîntă alternativ de către două coruri. Cîntarea în antifon a fost întrodusă în Biserică la începutul secolului I de către Sfîntul Sfințit Mucenic Ignatie

Teoforul (†107), episcopul Antiohiei, care a văzut în vedenie pe sfinții îngeri slăvind pe Dumnezeu în antifon.

Primul Antifon (Psalmul 102): *″Binecuvintează suflete al meu pe Domnul şi toate cele din lăuntrul meu numele cel Sfînt al Lui″* este strigătul sufletului către Dumnezeu pentru toate binefacerile Lui şi totodată o rugăminte ca Bunul Dumnezeu să ne izbăveascăm din stricăciune, să ne curățească de toate fărădelegile şi să ne vindece de toate bolile.

Cel de al doilea Antifon (Psalmul 145) este o cîntare de laudă lui Dumnezeu *″Laudă suflete al meu pe Domnul″* şi totodată un îndemn adresat nouă, pămîntenilor, să nu nădăjduim spre cele lumeşti, întru care nu este mîntuire, ci să nădăjduim în Dumnezeu.

După antifonul II se cîntă **imnul „Unule Născut”** în care se preamăreşte Întruparea Fiului lui Dumnezeu din Preacurata Fecioară. Această cîntare a fost alcătuită pe vremea

sfîntului împărat Iustinian cu prilejul sfinţirii bisericii Sfînta Sofia din Constantinopol (†537) drept mărturisire a credinţei împotriva ereziei lui Nestorie. Imnul ne confirmă că Mîntuitorul este Fiul Cel Unul Născut al Tatălui ceresc, că El este fără de moarte, că a binevoit pentru mîntuirea noastră Să Se întrupeze din Sfînta Născătoare de Dumnezeu şi Pururea Fecioara Maria, S-a răstignit şi a murit pentru noi ca să ne izbăvească de păcat şi de moartea cea veşnică. În sfîrşit aflăm că El este Unul din cele Trei Ipostasuri ale Sfintei Treimi şi ne îndeamnă să-L slăvim tot aşa cum slăvim pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfîntul Duh.

Antifonul al treilea îl constituie **Fericirile**, adică partea esenţială a cuvîntării rostite de Mîntuitorul, numită predica de pe munte (Matei, capitolele 5, 6, şi 7) şi cuprinde în sine miezul întregii Evanghelii.

Fericirile exprimă prin ele nădejdea primirii Împărăţiei lui Dumnezeu. Chiar de

la începutul acestei cîntări credincioşii se roagă, zicînd: *"Întru Împărăția Ta cînd vei veni, pomeneşte-ne pe noi, Doamne"*. Din cuprinsul cîntării aflăm că împărăția aceasta este a celor conştienți de sărăcia vieții pămînteşti, a celor ce vor fi mîngîiați pentru că au plîns de dorul ei, a celor blînzi, a celor ce au flămînzit şi însetat de dreptate şi de toată bunătatea şi curăția, a celor ce se vor împărtăşi de mila desăvîrşită a lui Dumnezeu pentru că au fost miloşi şi milostivi, a celor curați la inimă de patimi şi de gînduri rele şi viclene, care vor vedea pe Dumnezeu, a făcătorilor de pace, care prin aceasta se vor chema fiii lui Dumnezeu, Izvorîtorul a toată pacea şi iubirea, a celor ce au fost prigoniți şi batjocoriți pentru Dumnezeu şi pentru aceste înalte valori umane spre care au năzuit, fără să răspundă răului cu rău. Toate aceste virtuți arată că Împărăția lui Dumnezeu este Împărăția unei omeniri ajunse la cel mai înalt grad de realizare a umanului,

a celei mai fine iubiri şi atenţii între oameni. Prin aceste calităţi ne facem asemenea Fiului lui Dumnezeu.

d). Intrarea Mică, sau ieşirea lui Hristos la propovăduire.

Cînd începe a se cînta Antifonul III, se deschid uşile împărăteşti, ceea ce înseamnă că Fiul şi Cuvîntul lui Dumnezeu ne-a deschis uşile Împărăţiei Cerului. Din altar, pe uşa dinspre apus, iese preotul cu Sfînta Evanghelie, înaintea lui merge paraclisierul şi ţine o făclie aprinsă. Ajungînd în dreptul uşilor împărăteşti, preotul se opreşte puţin, ridicînd Sfînta Evanghelie în sus, zice în auzul tuturor: *Înţelepciune! Drepţi!* Cuvintele vor să ne spună:"Staţi drept, avînd cugetul curat căci Acesta este Hristos. Ieşirea preotului din Altar cu Sfînta Evanghelie îl reprezintă pe Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, Care a venit în lume şi a adus lumina cea adevărată a credinţei şi cunoştinţei. Făclia care este dusă

înaintea Sfintei Evanghelii preînchipuie pe Sfîntul Ioan Botezătorul şi Înaintemergătorul Domnului, şi că învăţătura Sfintei Evanghelii este lumina care a luminat lumea.

Prin fiecare moment liturgic ne punem în legătură cu toate momentele vieţii lui Hristos, aflată în eternitate.

Acum credincioşii cîntă: *"Veniţi să ne închinăm şi să cădem la Hristos, Mîntuieşte-ne pe noi Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ai Înviat din morţi, pe noi cei ce-Ţi cîntăm: Aliluia!".*

Apoi se cîntă troparele şi condacele în cinstea sfinţilor, care prin răspîndirea şi împlinirea evangheliei lui Hristos s-au învrednicit de fericirea veşnică.

Cîntarea Întreit Sfîntă – lauda sfinţeniei lui Dumnezeu

Corul cîntă: *"Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi".* Această cîntare îngerească este o laudă adusă Sfintei Treimi: *Sfinte Dumnezeule* se referă la

Dumnezeu Tatăl din Care Fiul Se naşte iar Duhul Sfînt purcede; *Sfinte Tare*, ne înfăţişează pe Dumnezeu Fiul Căruia I S-a dat toată puterea în cer şi pe pămînt, Cel Care prin cuvîntul Său a întărit cerurile şi ne-a adus la viaţă nouă, biruind păcatul şi moartea din oameni; *Sfinte fără de moarte* se referă la Duhul Sfînt, căci Duhul este Cel ce ne comunică viaţa din Hristos. El este de viaţă făcătorul. Cuvintele *Miluieşte-ne pe noi* adeveresc că Unul este Dumnezeu în Trei Persoane.

Sfîntul Ioan Damaschin povesteşte că acest imn a fost introdus în Biserică în urma unei minuni care s-a întîmplat în secolul V, în Constantinopol, pe timpul patriarhului Proclu. Se spune că fiind cutremur şi vînt mare s-au adunat toţi locuitorii oraşului în biserică, rugînd pe Dumnezeu Să Se milostivească asupra poporului. Şi iată că în acest timp în chip minunat a fost răpit la ceruri un copil care era printre ei şi se ruga. Fiind coborît

din nou pe pămînt, acel copil a povestit celor de faţă că a văzut pe sfinţii îngeri, cîntînd neîncetat:*Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte”.* Poporul fiind cuprins de frică a început să srige cu glas mare această cîntare, adăugînd la sfîrşitul ei cuvintele*”miluieşte-ne pe noi”.*

e). Propovăduirea lui Hristos: Citirea Apostolului şi a Evangheliei.

Cartea Apostolul cuprinde fapte, sfaturi, îndemnuri sfinte, învăţături din scrierile Sfinţilor Apostoli.

Citindu-se întîi din Epistolele Apostolilor, apoi din Evanghelie, se arată că pentru înţelegerea lui Hristos e nevoie de predica Apostolilor. De la ei s-a aflat despre Hristos. Pe temelia lor stă dreapta credinţă păstrată în Biserica Ortodoxă. Preotul zice: ”Să luăm aminte. Pace tuturor”. Cuvîntul Apostolului despre Hristos trebuie ascultat cu luare aminte, dar şi în pace a sufletului şi în gînd de

pace al fiecăruia cu toți. În cel preocupat de griji lumeşti, în cel ce se gîndeşte cu duşmănie la cineva nu va putea lucra cuvîntul despre Hristos.

Credincioşii răspund: ”Şi duhului tău”.

Urmează citirea Apostolului de către citeț. În acest timp preotul binecuvîntează tămîia. Tămîia prin buna ei mireasmă este simbolul rugăciunii curate ce se înalță către Dumnezeu, după cum spune proorocul David:”Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta”(Ps. 140, 2).Trebuie să înălțăm lui Dumnezeu rugăciune curată pentru a înțelege Evanghelia Mîntuitorului Hristos, Care S-a adus Jertfă pentru noi.

Urmează **Citirea Sfintei Evanghelii** numai de către preot sau diacon. Evanghelia cuprinde faptele şi învățătura Domnului nostru Iisus Hristos. Fericitul Augustin ne îndeamnă să ascultăm Sfînta Evangheie ca şi cum Domnul ar fi înaintea noastră. Trebuie

să urmărim cu atenție încordată cele ce ni se spune, nu cu trîndăvie şi nepăsare. După citirea Evangheliei, diaconul, apropiindu-se cu Evanghelia înălțată pînă la uşile împărăteşti, o predă preotului. Preotul, sărutînd-o, o înalță la rîndul lui, binecuvîntînd cu ea poporul în semnul crucii cu partea ce are pe ea icoana învierii. Crucea şi Învierea formează un întreg. Prin Cruce s-a ajuns la Înviere. Puterea lui Hristos Cel Răstignit şi Înviat lucrează şi acum asupra noastră.

f). Ectenia după citirea Evangheliei şi rugăciunile pentru cei adormiți şi pentru cei chemați.

Pentru că sînt şi cei chemați şi cei credincioşi încă împreună în biserică, preotul începe Ectenia Întreită cu cuvintele: ″Să zicem toți, din tot sufletul şi din tot cugetul nostru, să zicem″. Chiar repetarea cuvîntului „să zicem″ indică îndemnul la stăruirea în rugăciune. Apoi urmează două cereri către Dumnezeu

în care se cere stăruitor mila pentru preot şi pentru poporul credincios. Se cere mila care prin Jertfa Fiului Său ne dă mîntuirea şi viața de veci.

Ectenia pentru cei adormiți se întemeiază tot pe mila lui Dumnezeu. Mila ce o cerem lui Dumnezeu pentru cei adormiți ai noştri este totodată şi o milă a lui Dumnezeu față de noi. Preotul se roagă pentru odihna sufletelor lor, pomenindu-i cu numele, şi pentru iertarea a toată greşeala lor cea de voie şi cea fără de voie, apoi, preotul cere lui Dumnezeu să odihnească sufletele adormiților robilor Săi „în loc luminos, în loc de verdeață, în loc de odihnă, de unde a fugit toată durerea, întristarea şi suspinarea". În încheiere, preotul cere lui Hristos pentru cei adormiți„veşnica odihnă" şi „veşnica pomenire". „Veşnică odihnă dă, Doamne, sufletelor adormiților robilor Tăi şi le fă or veşnică pomenire". Credincioşii răspund, cerînd şi ei „veşnica pomenire". A pomeni

pe cineva înseamnă a trimite spre acela un curent de viață. A pomeni în veci înseamnă a ține veşnic în viață pe cel pomenit. A pomeni pe cineva în veci înseamnă a ține numele lui neuitat în memorie. Dar numai Dumnezeu poate ține pe cineva veşnic în memoria Sa. Căci numai Dumnezeu e veşnic existent prin Sine, pe cînd noi putem dura veşnic numai fiind uniți cu Dumnezeu.

Rugăciuni speciale pentru cei chemați la botez (catehumeni) şi îndemnul să iasă din biserică: „Cei chemați ieşiți...”. Catehumenii nu au voie să rămînă în biserică mai departe, deoarece nefiind botezați nu pot să se împărtăşească cu Sfintele Taine.

În rugăciunea pentru cei chemați aceştia sînt îndemnați întîi ei înşişi să se roage: „Rugați-vă, cei chemați, Domnului”. Apoi, adresîndu-se celor credincioşi, preotul îi invită să se roage împreună cu el pentru cei chemați. În rugăciune preotul cere ca Domnul:

„să-*i miluiască pe dînşii*", *„să-i învețe pe dînşii cuvîntul adevărului"*, apoi:*„să le descopere lor Evanghelia dreptății"* Şi în încheiere zice:*„ca să-i unească pe dînşii cu Sfînta Sa Sobornicească şi Apostolească Biserică"*. Preotul îi invită pe cei chemați să-şi plece capetele Domnului. Acesta este gestul prin care omul aşteaptă revărsarea bunătăților cereşti peste el. Este un gest de smerenie față de Dumnezeu. În acest timp preotul îl roagă pe Dumnezeu să caute spre cei chemați şi să-i învrednicească de cinci bunuri: de baia naşterii celei de a doua, de iertarea păcatelor, de veşmîntul nestricăciunii, să-i unească pe dînşii cu Sfînta Sa Sobornicească şi Apostolească Biserică, să-i numere pe dînşii cu turma Sa aleasă. În încheiere preotul zice:*„Ca şi aceştia împreună cu noi să slăvească preacinstitul şi de mare cuviință numele Tău: al Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin"*.

După aceasta preotul îi invită pe cei chemați să iasă din biserică: „Cei chemați ieşiți".

Şi astăzi există o categorie de persoane care n-au fost botezate de mici copii, dar care, trăind alături de credincioşi, intră şi ei uneori în biserică, şi aceasta îi poate determina cu timpul să se boteze.

Sfinţii Părinţi ne spun că din categoria catehumenilor pot face parte şi creştinii care au părăsit poruncile Domnului şi duc o viaţă plină de păcate. Aceştia tot trebuie să se considere nevrednici de Sfînta Împărtăşanie pînă nu se vor pocăi. Despre acest fapt ne încredinţează următorul exemplu. Sfîntul Benedict le-a oprit de la Sfînta Împărtăşanie pe două tinere care deşi erau credincioase totuşi aveau obiceiul urît de a cleveti şi a vorbi de rău pe oricine vedeau în cale. În curînd tinerele au murit, nefiind dezlegate de duhovnic. Fiind fecioare au fost înmormîntate în biserică. În timpul cînd se săvîrşea în această biserică Sfînta Liturghie, la îndemnul preotului„Cei chemaţi, ieşiţi", mulţi vedeau cum tinerele fete se ridicau din mormintele lor şi împreună

cu alți catehumeni ieşeau afară. Despre cele întîmplate i-au povestit Sfîntului Benedict şi el a trimis o prescură la această biserică şi a poruncit să se scoată la Proscomedie o părticică din ea pentru sufletele fetelor. După aceasta nimeni nu le-au mai văzut în timpul Liturghiei să iasă din biserică.

Unii se întreabă: de ce trebuie să ne rugăm la Liturghie pentru catehumeni, adică pentru cei nebotezați, dacă în momentul dat ei nu sînt la slujbă în biserică?

La aceasta ne îndeamnă porunca iubirii. Chiar dacă în timpul Liturghiei nu vedem nici un catehumen, totuşi ştim sigur că sînt mulți oameni vîrstnici care n-au primit Botezul, există multe țări în lume unde credința ortodoxă abia începe să se răspîndească, unde populația nu este creştină şi aşteaptă să se unească cu Sfînta Biserică Ortodoxă. Depărtarea care ne desparte nu trebuie să fie un obstacol pentru a înălța o rugăciune pentru ei.

CAPITOLUL III

Liturghia credincioşilor sau a Jertfei şi a Sfintei Împărtăşanii

1. Ecteniile pentru credincioşi.

Liturghia credincioşilor (a celor botezaţi) începe cu ecteniile pentru credincioşi care sînt o invitaţie la rugăciune adresată credincioşilor: „Cîţi sîntem credincioşi, iară şi iară cu pace Domnului să ne rugăm”. Întrucît am primit Taina Botezului şi n-am ieşit din Biserică, sîntem consideraţi credincioşi, dar credincioşi care avem nevoie să cerem lui Dumnezeu pacea, mîntuirea, mila, apărarea şi păzirea de ispite, prin harul Lui.

2. Cîntarea imnului numit „Heruvic”. Acest imn are deja un sens mistic, pe care îl exprimă însuşi textul lui: noi închipuim acum, în mod tainic pe Heruvimii din ceruri, deoarece ne pregătim ca şi ei să primim pe

„Împăratul tuturtor”, Care va apărea la Vohod, în mijlocul nostru sub forma Cinstitelor Daruri şi Căruia Îi cîntăm”Aliluia”, de aceea sîntem îndemnați”să lepădăm toată grija cea lumească”, pentru ca să-L întîmpinăm cu cinstea cuvenită. Acum Hristos Se va arăta ca Cel ce merge spre Jertfs mîntuitoare, ba chiar ca Cel Jertfit ce merge spre îngropare şi Înviere. Şi pentru fapta aceasta a Domnului Hristos este lădată Sfînta Treime, atît de Heruvimi cît şi de poporul credincios ce-i închipuieşte.

3.Vohodul mare – Ieşirea cu Cinstitele Daruri.

La sfîrşitul Cîntării Heruvimice, preotul ia discosul şi potirul cu Cinstitele Daruri, iese cu ele prin uşa diaconească (laterală de miază-zi), pe amvon în fața Uşilor Împărăteşti şi se roagă cu voce tare pentru toți credincioşii, zicînd de fiecare dată: ”Să-i pomenească Domnul întru Împărăția Sa”. Pomenirile pe care preoții le fac

acum, sînt după pilda şi asemănarea tîlharului celui răstignit de-a dreapta Mîntuitorului care a strigat: ″Pomeneşte-mă, Doamne, cînd vei veni întru Împărăția Ta!″ (Luca 23, 42). Toți trebuie să vrem şi trebuie să cerem să fim în Împărăția lui Hristos.

Sfîntul Ioan din Kronştadt, scrie: ″Pentru ce se face Vohodul mare la Liturghie? Pentru aducerea aminte de drumul Mîntuitorului spre crucea de pe Golgota, dincolo de porțile cetății; pentru aducerea aminte a răstignirii Sale pe Cruce, a coborîrii Lui de pe Cruce de către Iosif şi Nicodim. Fiecare secundă se cere urmărită aici cu văzul, cu auzul, cu mintea, cu inima; fiecare cuvînt, fiecare gest, nimic să nu fie neglijat, să nu treacă neobservat sau să rămînă fără atenție şi învățătură. Da Liturghia cere un suflet iubitor de înțelepciune, curățit şi dezlegat de grijile şi patimile lumeşti. De ce te gîndeşti la fleacuri atunci cînd stai la această cerească şi dumnezeiască Liturghie? De ce

sufletul tău e preocupat de coafuri, de podoabe aurite, de calcule lumeşti? Înfăţişează-ţi în acest timp lui Dumnezeu sufletul împodobit cu credinţă, cu dreaptă înţelepciune, blîndeţe, smerenie, milostivire”.

4. Ectenia şi rugăciunea preotului dinaintea Crezului.

Ectenia începe cu cererea: ”Să plinim rugăciunea noastră, Domnului”, apoi ne rugăm „Pentru cinstitele daruri ce sînt puse înainte”. Ne rugăm ca Domnul să le primească şi să le socotească vrednice de a fi prefăcute în Trupul şi Sîngele Lui. Prin aceasta încheiem rugăciunile noastre de pregătire pentru actul de prefacere. Plinirea rugăciunii este şi gradul de desfăşurare a ei. În această ectenie cerem ca darurile noastre să le socotească vrednice de a fi prefăcute în Trupul şi Sîngele Domnului. Darul nostru se va face desăvîrşit tot prin lucrarea lui Dumnezeu. Apoi cerem vieţuire fără de păcat în ziua întreagă, înger de pace,

îndrumător şi păzitor sufletului şi trupului nostru, milă şi iertare de păcate, cele bune şi de folos sufletelor şi pace lumii; cerem să ne pregătim pentru sfîrşitul creştinesc şi pentru înfricoşătoare Judecată a lui Hristos. Aceste cereri sînt un program întreg pentru viața personală şi pentru omenire.

Preotul citeşte în taină o rugăciune în care roagă pe Dumnezeu Atotțiitorul şi Singurul Sfînt, Cel ce primeşte jertfă de laudă de la cei ce-L cheamă, să primească rugăciunea lui şi a credincioşilor, necătînd că sînt păcătoşi, şi să o ducă în Sfîntul Său Jertfelnic. Preotul se roagă să fie făcut vrednic el şi credincioşii, să afle har înaintea lui Dumnezeu şi ca Duhul Sfînt să Se sălăşluiască peste el, peste daruri, atunci cînd îl va cere, peste tot poporul ce stă înainte.

5. Iubirea dintre credincioşi şi mărturisirea Crezului.

Preotul zice: ”Să ne iubim unii pe alții ca într-un gînd să mărturisim”.

În vechime la acest ecfonis credincioşii îşi dădeau unul altuia, sărutarea păcii. Astăzi acest ritual s-a păstrat doar între slujitori, cînd slujesc doi sau mai mulţi preoţi.

Prin iubire înaintăm în Împărăţia Sfintei Treimi. Dar Dumnezeul Cel în Treime este un Dumnezeu al Iubirii. Numai dacă ne iubim unii pe alţii putem să mărturisim într-un gînd: "Pe Tatăl pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, Treimea Cea de o fiinţă şi Nedespărţită". A spune: "Cred în Tine , Doamne", înseamnă a spune: "Te iubesc, Doamne, pentru că Tu eşti scăparea mea, pentru că în iubirea mea faţă de Tine am viaţă, fără Tine mă scufund în moarte".

Preotul rosteşte: "Uşile, uşile, cu înţelepciune să luăm aminte".

Odinioară aceste cuvinte erau adresate celor care păzeau uşile de intrare ale bisericii pentru ca aceştia să le închidă de văzul celor nebotezaţi. Astăzi ele au înţelesul unui îndemn spre ascultare cu luare aminte a *Crezului*.

Sfîntul Maxim Mărturisitorul ne îndeamnă să ne gîndim în acest moment la uşile ce se vor închide celor ce vor fi scoşi prin judecata din urmă de la fericirea vieţuirii cu Hristos.

Creştinii cîntă Simbolul credinţei

Simbolul Credinţei cuprinde pe scurt adevărata învăţătură a Bisericii despre Dumnezeu Tatăl Fiul şi Sfîntul Duh, despre Biserică şi Sfintele Taine, despre Judecata de Apoi, învierea morţilor şi viaţa viitoare.

După răspîndirea credinţei în Hristos, unii au început să schimbe după mintea şi dorinţa lor Evanghelia pe care o primise de la Sfinţii Apostoli şi să predice alte învăţături. Aceste învăţături greşite şi false se numesc erezii.

În faţa acestui mare pericol, Biserica cea adevărată a fost nevoită să-şi apere credincioşii de învăţăturile false ale ereticilor.

Episcopii, preoţii şi credincioşii din lumea întreagă s-au adunat împreună de mai multe

ori, pentru a formula adevărata învățătură a Bisericii lui Hristos.

Aceste adunări sau soboare au fost numite Sinoade Ecumenice. În istoria Bisericii au avut loc şapte Sinoade Ecumenice.

Primul Sinod a avut loc în oraşul Niceea în anul 325 (după Naşterea lui Hristos), iar cel de-al doilea Sinod Ecumenic s-a desfăşurat în oraşul Constantinopol, în anul 381.

La aceste două sinoade s-a alcătuit *Simbolul Credinței*.

6. Mila Păcii – Canonul Euharistic sau Miezul Sfintei Liturghii.

Preotul cheamă credincioşii să fie cu luare aminte la ceea ce va urma: „Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, Sfînta Jertfă cu pace să o aducem”, iar credincioşii răspund: ”Mila păcii, jertfa laudei”.

Aceste cuvinte arată darurile jertfei duhovniceşti sau nemateriale pe care credincioşii le aduc din partea lor, odată cu

Jertfa cea adevărată adusă acum de preot, în Sfîntul Altar, în numele lor. Aceste daruri sînt mila, pacea şi jertfa de laudă(cîntarea) pe care Sfînta Scriptură le recomandă ca adevărata jertfă bineplăcută lui Dumnezeu, în locul jertfelor sîngeroase ale Vechiului Testament.

Sfîntul Nicolae Cabasila, menționează: ″Cuvintele preotului *să stăm bine, să stăm cu frică* vin să ne spună: să stăm cu statornicie în cele pe care le mărturisim în *Crez*, fără să ne înfricoşăm de eretici. Să stăm cu frică, pentru că mare este primejdia să fim înşelați″.

Apoi, preotul binecuvîntînd pe credincioşi zice: ″Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea SfîntuluiDuhsăfiecuvoicutoți″.Corulrăspunde preotului: ″Şi cu Duhul Tău″. Apoi preotul îndeamnă credincioşii:″Sus să avem inimile!″ La chemarea lui poporul răspunde:″Avem către Domnul″. Sfîntul Ioan din Kronştadt ne avertizează: ″Dacă în aceste minute, ale celei

mai mărețe dintre minunile milei dumnezeiești, nu avem „sus inimile” înseamnă că sîntem nesimțitori şi fără minte. În acel timp ni se cere să ne predăm în chip desăvîrşit Domnului nostru Iisus Hristos, Preacuratei Sale Maici cu deplină credință şi încredere, cu inimă curată, cu ură față de păcat”.

Pregătiți astfel în chipul cel mai sfînt pentru Sfînta Jertfă, îi mulțumim lui Dumnezeu pentru că ne-a învrednicit de harul şi bunătatea Sa prin cuvintele preotului:”Să mulțumim Domnului”, la care răspundem:”Cu vrednicie şi cu dreptate este a ne închina Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh, Treimei Celei de o ființă şi Nedespărțite”. Îi mulțumim Tatălui pentru că sîntem învredniciți să ne unim cu Fiul Său. Sîntem nimic, şi El care este totul şi mai mult decît totul vine şi se face una cu noi, un suflet, un trup. Ne dă nouă Trupul şi Sîngele Său, pentru a ne îndumnezei, a ne face dumnezei după har.

Preotul zice: ”Cîntare de biruință cîntînd, strigînd, glas înălțînd şi grăind”.

Închipuind pe îngeri şi alăturîndu-se lor, poporul credincios continuă aceste cuvinte intonînd imnul întreit al Serafimilor: ”Sfînt, Sfînt, Sfînt este Domnul Savaot, plin este cerul şi pămîntul de slava Ta. Osana întru Cei de sus. Bine este cuvîntat Cel ce vine întru numele Domnului. Osana întru Cei de sus!” Cîntarea aceasta se numeşte „Cîntare de biruință”, pentru că ea laudă bituința prin Jertfa Domnului Hristos împotriva diavolului. Aceasta este cea mai mare biruință. În cîntarea celor din biserică răsună lauda întregii lumi văzute şi nevăzute. Toți laudă pe Mielul Cel Jertfit ca pe adevăratul Împărat, Care ne stăpîneşte. Vine Domnul de sus pentru a ni Se da Trupul şi Sîngele Său trecute prin moarte şi biruitoare ale morții.

Nu există o mai mare mulțumire adusă lui Dumnezeu decît atunci cînd săvîrşim Sfînta

Liturghie. Ea se mai numeşte „Euharistie”, adică mulțumire, prin care noi îi aducem lui Dumnezeu mulțumirea noastră. De ce ea nu se numeşte Liturghia pocăinței, ci a mulțumirii? Deoarece Dumnezeu a luat asupra Sa păcatele întregii lumi. El este Mielul Care S-a Jertfit pentru noi. Ne rămîne doar să mulțumim pentru acest mare dar. Iată de ce rugăciunea Bisericii este atît de puternică. Prin această rugăciune se menține universul.

Amintind de Cina cea de Taină, preotul rosteşte cu voce tare cuvintele pe care Le-a rostit atunci Mîntuitorul. Arătînd cu mîna dreaptă spre sfîntul Agneț, zice: ″Luați, mîncați, Acesta este Trupul Meu care se frînge pentru voi spre iertarea păcatelor”. Apoi, arătînd cu mîna spre Sfîntul Potir, zice: ″Beți dintru Acesta toți, Acesta este Sîngele Meu, al Legii celei noi, care pentru voi şi pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor”. Prin Jertfa Domnului Iisus ne-a venit nouă iertarea

păcatelor şi viaţa veşnică. Sfîntul Chiril al Alexandriei, spune: ″Aşadar S-a înjunghiat El pentru păcatele noastre, dar ne-am îngropat şi noi împreună cu El, suportînd moartea.. adică omorînd mădularele cele de pe pămînt (patimile, plăcerile, păcatele) şi nemaivieţuind lumii ci mai vîrtos lui Hristos, şi prin El Tatălui″. Jertfa lui Hristos către Tatăl este o Jertfă pentru noi, pentru iertarea păcatelor noastre. Dar ca să Se aducă Jertfă pentru noi, Fiul trebuia să Se facă Om. Aducîndu-Se Jertfă pentru noi, Iisus Hristos, arată Iubirea Lui ca Dumnezeu pentru noi. Este o Jertfă care trebuie să ne mişte şi pe noi la jertfă.

a). Sfinţirea Darurilor (Anafora)

Primul lucru pe care trebuie să-l facem este să-i oferim lui Hristos pîinea şi vinul, cum I-au fost oferite de ucenici la Cina cea de Taină, ca să le prefacă în Trupul şi Sîngele Său. Preotul ridică de pe Sfînta masă discosul şi potirul şi, privind spre cer, zice: „Ale Tale, dintru

ale Tale, Ție îți aducem de toate şi pentru toate”. Aceste sînt cuvintele prin care se oferă darurile. Darurile aduse Lui Dumnzeu sunt din darurile pe care El ni le- a dăruit nouă, pentru că Dumnezeu face să crească grîul şi strugurii din care se pregătesc apoi pîinea şi vinul. Îi dăm pîinea pămîntească pentru a ni Se da El Însuşi ca Pîine Cerească, în care a prefăcut pîinea dată Lui de noi. Sfîntul Simeon Noul Teolog descrie ce se petrece cu sufletul omului după ce s-a împărtăşit cu Trupul şi Sîngele Domnului:

„Nemaifiind decît una cu El (Hristos), eu trec dincolo de ceruri...

Eu ştiu că Cel despărțit de toată zidirea

Mă ia înlăuntrul Lui şi mă ascunde în brațele Lui...

Dar, la rîndul meu, văd în mine, întreg, pe Ziditorul lumii.

Şi ştiu că nu voi muri, pentru că sînt înlăuntrul vieții.

Şi că am viaţa întreagă ce izvorăşte înlăuntrul meu.

Locul a tot ce am eu în mine îl ia Hristos".

Credincioşii îngenunchează şi se roagă: „Pe Tine Te lăudăm, Pe Tine Te binecuvîntăm, Ţie îţi mulţumim, Doamne, şi ne rugăm Ţie, Dumnezeul nostru", iar preotul invocă în taină pogorîrea Sfîntului Duh pentru a preface Darurile în Cinstit Trupul şi Sîngele Domnului(rugăciunea numită **epicleză**).

Sensul şi caracterul cel mai important al Canonului Euharistic

Dacă centrul Euharistiei ar fi fost în Jertfă, atunci întreg Canonul Euharistic ar fi fost străbătut de această ideie. Între timp Euharistia ca Jertfă ocupă doar o parte mică din Canonul Euharistic şi anume de la rugăciunea tainică ce se citeşte în timpul cîntării "Sfînt, Sfînt Sfînt, Domnul Savaot, plin este cerul şi pămîntul de

slava Ta” şi pînă la sfîrşitul cîntării” Pe Tine Te lăudăm”. În această rugăciune se spune că Dumnezeu atît de mult a iubit lumea, încît a dat ca Jertfă pe Fiul Său, Cel Unul-Născut pentru mîntuirea neamului omenesc.

În ce constă sensul Euharistiei?

Euharistia este un cuvînt de origine greacă şi înseamnă: ,mulțumire, bine, dar, cadou. Adică **„darul cel bun”, „darul desăvîrşit” şi „mulțumire”.** Dacă vom uni toate aceste sensuri putem spune că *Euharistia* este o *mulțumire* pentru *darul cel bun – Trupul şi Sîngele Domnului.*

Sfinții Părinți, menționează: ”În Liturghie Jrtfa ce o săvîrşim este un fel de chip al Liturghiei ce are loc în cer. Cugetînd că Hristos Însuşi – Care este în cer, Care a murit, a Înviat, S-a Înălțat la cer – şi acum la Liturghie S-a înjunghiat şi e prezent aici”.

Cererile adresate lui Dumnezeu după prefacerea Darurilor.

Preotul după săvîrşirea Sfintei Taine îi mulţumeşte lui Dumnezeu pentru toţi sfinţii care se roagă pentru noi la prestolul Său şi mai ales pentru Preasfînta Născătoarea de Dumnezeu ca Una ce este mai presus de toată sfinţenia. Preotul se roagă ca Jertfa Care a fost adusă să fie celor ce se vor împărtăşi spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor, spre împărtăşirea cu Duhul Sfînt, iar nu spre judecată sau spre osîndă. Adică preotul se roagă ca cei ce se vor împărtăşi să aibă o stare de veghe continuă, să nu fie furaţi de gînduri, griji, pofte ispititoare, toate acestea redau expresia „trezirea sufletului".

Apoi preotul roagă ca Sfintele Daruri săşi facă efectul asupra celor vii şi adormiţi pe care i-a pomenit la Proscomedie. În acest moment credincioşii cîntă Axionul *"Cuvinese cu adevărat"*. Această cîntare a fost descoperită de către înger unui frate de pe Muntele Athos. Se povesteşte că Arhanghelul Gavriil i s-a ară-

tat fratelui şi l-a învățat cum să o preamărească pe Maica Domnului, şi pentru ca el să nu o uite, arhanghelul a scris-o cu degetul pe o lespede de piatră.

7. Ectenia după Canonul Euharistic.

8. Rugăciunea „Tatăl Nostru”.

Preotul zice: ”Şi ne învredniceşte pe noi, Stăpîne, cu îndrăznire, fără de osîndă, să Te chemăm pe Tine, Dumnezeul cel Ceresc, Tată şi a zice”...Credincioşii cîntă rugăciunea „Tatăl Nostru”. Se cîntă această rugăciune înainte de Sfînta Împărtăşanie, pentru a ne aminti că Trupul şi Sîngele Domnului Iisus îl pot primi doar cei care sînt copiii Tatălui Ceresc; iar adevărații copii ai Tatălui Ceresc sînt acei creştini care se străduie să îndeplinească voia Lui, să păzească poruncile Domnului, care trăiesc în iubire şi pace unii cu alții ca frații avînd acelaşi Tată.

Rugăciunea *„Tatăl Nostru”* ne-a fost dată de Însuşi Domnul Iisus Hristos deaceea se

numeşte Rugăciune Domnească. Ea este cea mai importantă dintre toate rugăciunile, deoarece cînd o rostim, folosim chiar cuvintele Domnului Iisus. În ea se cuprinde, pe scurt, tot ceea de ce avem nevoie de la Dumnezeu pentru trup şi suflet. Îl numim pe Dumnezeu Tată fiindcă El ne-a creat pe noi şi ne poartă de grijă. El face să răsară soarele peste cei buni şi răi. El trimite ploaia, face cîmpul să rodească şi îi hrăneşte pe toți oamenii.

Zicem *Care eşti în ceruri*, pentru că, spre deosebire de tatăl pămîntesc, El locuieşte în cerurile nevăzute şi sfinte. El ne aşteaptă şi pe noi să venim acolo. Cei care-L iubesc pe Dumnezeu şi pe oameni, fac fapte bune, fug de păcate, vor locui împreună cu Tatăl Ceresc în Casa Lui.

Rugăciunea Domnească este alcătuită din şapte cereri.

În prima cerere: *Sfințească-se Numele Tău*, mărturisim că Dumnezeu este Sfînt. Totodată

îi cerem ajutorul să-L slăvim prin cuvintele şi faptele noastre bune. Mărturisim că Dumnezeu este Izvorul Sfinţeniei şi îi cerem să ne împărtăşim de sfinţenie şi noi.

În cererea a doua: Vie Împărăţia Ta, Îl rugăm pe Dumnezeu să-şi reverse în lume pacea, dreptatea şi bunăvoirea între toţi oamenii şi să ne facă moştenitori ai Împărăţiei Cereşti, pe care o aşteptăm cu nerăbdare.

În cererea a treia: *Facă-se voia Ta, precum în cer aşa şi pe pămînt*, cerem ca toate cele de pe pămînt să se facă după voia Lui cea sfîntă, precum îngerii fac întru toate voia Domnului şi ascultă de El.

Prin cererea a patra: *Pîinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi*, Îl rugăm pe Dumnezeu să ne ajute, ca prin muncă cinstită, să avem tot ce ne este de trebuinţă în fiecare zi pentru existenţă. Dar această cerere se referă nu doar la pîinea materială, ea se referă şi la „Pîinea Care S-a coborît din Cer" şi "Care dă

viață lumii" adică la Domnul Iisus Hristos. Pe Iisus trebuie să-L cerem în fiecare zi. Prin cererea aceasta ne pregătim îm Sfînta Liturghie pentru împărtăşirea cu Trupul şi Sîngele Domnului.

În cererea a cincea: *Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiților noştri,* Îl rugăm să ne ierte păcatele, în măsura în care şi noi iertăm celor ce ne greşesc nouă.

În cererea a şasea: *Şi nu ne duce pe noi în ispită,* Îl rugăm pe Domnul să ne ferească de păcate şi de cursele diavoleşti şi să ne ajute să le biruim.

În cererea a şaptea: *Ci ne izbăveşte de cel viclean,* Îl rugăm să ne scape şi să ne apere de cel rău şi viclean, adică de diavol.

Rugăciunea *Tatăl Nostru* se încheie cu recunoaşterea că Împărăția veşnică a dragostei, pe care o cerem şi la care vom ajunge prin unirea cu Hristos în Sfînta Împărtăşanie, stă în puterea Sfintei Treimi. Preotul rosteşte: "*Că*

a Ta este Împărăția, şi puterea şi slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor".

Credincioşii răspund "Amin", care înseamnă: Aşa să fie.

Preotul le doreşte credincioşilor din nou pace: "Pace tuturor", apoi le cere: "Capetele voastre Domnului să le plecați". Credincioşii răspund direct lui Dumnezeu "Ție Doamne". Prin aceasta preotul îi îndeamnă pe creştini să-L recunoască ca stăpîn, plecîndu-şi capetele înaintea Lui şi mărturisindu-şi astfel supunerea. De aceea în vreme ce stau cu capetele plecate, preotul aduce în numele lor mulțumire pentru că i-a învrednicit să-L numească Tată. Ne plecăm Lui nu numai ca Unuia ce ne este Creator şi Dumnezeu, ci şi ca nişte robi răscumpărați din robia păcatelor, ca Celui ce ne-a răscumpărat prin chiar Sîngele Fiului Său.

8. Pregătirea pentru Sfînta Împărtăşanie.

Preotul cere credincioşilor să-şi încordeze

atenția căci este un moment important şi zice: ”Sfintele sfinților”, adică se vor da Cele Sfinte (Trupul şi Sîngele Domnului) doar celor sfinți şi curați . Sfîntul Ioan Gură de Aur, spune: ”Cei ce se împărtăşesc Cu Preasfîntul Trup şi de Cinstitul Sînge stau între îngeri şi arhangheli şi sînt îmbrăcați în Însuşi veşmîntul împărătesc al lui Hristos, avînd armele duhovniceşti. Dar pe cît este de mare şi înfricoşată Taină pe atît trebuie să te apropii cu curăție, dacă vrei să te aparopii de mîntuire”.

La anunțul preotului ”Sfintele sfinților”, credincioşii răspund ”Unul Sfînt, Unul Domn, Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl. Amin”. Adică numai Unul Dumnezeu este Sfînt iar noi toți sîntem nevrednici înaintea Lui. Credincioşii vor să spună că nimeni nu are de la sine însuşi sfințenia, pentru că ea nu este rezultat al virtuții omeneşti, ci toți avem sfințenia de la Hristos şi prin Hristos. Cînd punem sub soare mai multe oglinzi, toate

strălucesc şi răsfrîng raze, de-ţi vine să crezi că în fiecare oglindă este un soare întreg, în realitate, însă unul este soarele, care se reflectă în toate; tot aşa şi Cel ce este singur Sfînt, răsfrîngîndu-se în credincioşi, străluceşte în mai multe suflete şi pe mulţi îi arată sfinţi.

Apoi preotul sfarmă şi împarte Agneţul – Mielul lui Dumnezeu, Cel ce se sfarmă şi şi nu Se desparte, Cel ce se mănîncă pururea şi niciodată nu se sfîrşeşte, şi pe cei ce se împărtăşesc îi sfinţeşte. Sfîntul Ioan Gură de Aur zice că Trupul lui Hristos rămîne acelaşi şi nedespărţit în fiecare părticică, aşa precum soarele se răsfrînge întreg în fiecare strop de rouă şi precum chipul omului se vede întreg în fiecare sfărmătură de oglindă.

10. Sfînta Împărtăşanie spre viaţa de veci.

Un eveniment deosebit de important este împărtăşireacuTrupulşiSîngeleMîntuitorului Iisus Hristos.

Preotul venind cu Sfîntul Potir în faţa uşilor

împărăteşti zice: ”Cu frica lui Dumnezeu, cu credință şi cu dragoste să vă apropiați”, această preînchipuie arătarea Mîntuitorului după Înviere.

„Cine poate pricepe pe deplin marea binefacere dată nouă de Domnul Iisus Hristos în Taina Împărtăşaniei? Nimeni, nici chiar mintea îngerească, fiindcă această binefacere este infinită şi necuprinsă ca Însuşi Dumnezeu, ca însăşi Bunătatea, Înțelepciunea şi Atotputernicia sa. Ce iubire ni se arată nouă păcătoşilor prin Liturghie! Ce apropiere a lui Dumnezeu de noi! Iată-L aici, pe sfîntul prestol, în fiecare zi. Ce noroc, ce fericire pentru firea noastră care primeşte întru sine Dumnezeirea şi omenitatea lui Iisus Hristos şi se uneşte cu El! Înăuntrul nostru e curăția, sfințirea, izbăvirea de păcate şi vrăjmaşi, pacea, libertatea, viața şi nemurirea noastră. O, cîte daruri cereşti ni se dau de la Dumnezeu prin Liturghie! Dar cum se arată a fi creştinii față

de ei? Cei mai mulți se poartă cu neatenție şi cu indiferență. Se împărtăşesc foarte rar. Iată de ce s-au înmulțit păcatele şi nenorocirile!”, exclamă Sfîntul Ioan din Kronştadt.

Despre Importanța Sfintei Împărtăşanii

Sfînta Împărtăşanie este pentru noi *hrană duhovnicească şi leac duhovnicesc*. Această afirmație cu multă înțelepciune o explică Sfîntul Filaret, mitropolitul Moscovei: „Precum pentru a se menține în viață plantele au nevoie nu doar de puterea creşterii care e ascunsă în organismul lor ci şi de sol, cu elementele căruia plantele se hrănesc, tot aşa şi omul are necesitate pe lîngă puterea harului şi de o hrană corespunzătoare. Numai o hrană Dumnezeiască poate să hrănească cu adevărat, şi numai un leac Dumnezeiesc poate cu adevărat să vindece sufletul bolnav al omului, sufletul care dintru început a fost creat

ca suflare a vieții din suflarea lui Dumnezeu. Deaceea Sfînta Împărtăşanie este dată nouă de Dumnezeu ca hrană Dumnezeiască şi leac tămăduitor. Creştinii prin chipul pîinii şi a vinului se Împărtăşesc cu Însuşi Trupul şi Sîngele Domnului Iisus Hristos spre viață veşnică şi iertare a păcatelor".

Sfîntul Teofan Zăvorîtul

Prin Sfînta Împărtăşanie fiecare credincios Îl primeşte pe Domnul Iisus Întreg. Ca să înțelegem mai bine această Taină o vom explica printr-o comparație. Să luăm spre exemplu mai multe oglinzi şi să le îndreptăm spre soare. În fiecare dintre ele soarele se va reflecta în întregime. Indiferent cîte oglinzi vor fi, în fiecare din ele va fi soarele întreg.

Sfîntul Ioan Gură de Aur spunea că după ce ne împărtăşim noi devenim puternici şi înfricoşători pentru duhurile rele.

Protoiereul Valentin Amfiteatrov

În Mîntuitorul Iisus, Dumnezeul adevărat, se întruchipează Viața veşnică. Pentru omenire Iisus Hristos este Viața şi Izvorul vieții. Cel care s-a împărtăşit cu vrednicie cu Sfintele Taine, nu va muri. Pentru acest om nu-i sînt înfricoşătoare nici o nenorocire, nici o furtună ce i se poate întîmpla în viață. Nu-i sînt înfricoşătoare nici sărăcia, nici temnița, nici supărările pe care le provoacă oamenii, pentru că el este cel care prin Sfînta Împărtăşanie s-a făcut părtaş dumnezeirii. Să te împărtăşeşeti cu vrednicie-iată începutul Împărăției Cereşti.

Sfîntul Ierarh Inochentie al Moscovei

Sfînta Împărtăşanie este foc, care arde rădăcina şi ramurile păcatului; ea este leac tămăduitor pentru toate bolile şi scîrbele, este începutul şi temelia sfințirii sufletului. Sfînta Împărtăşanie este chezăşie a vieții veşnice; este mărturia harului dumnezeiesc, începutul sfințirii; ea este nodul care-l leagă strîns pe

om cu Iisus Hristos şi astfel Domnul devine sufletul şi viaţa creştinului. Dacă omul după ce s-a împărtăşit va trăi mai atent şi se va feri de păcate, atunci acest nod sfînt care-l leagă de Iisus Hristos se va întări şi va deveni atît de puternic încît nici o putere nu-l va putea rupe de Domnul în veacul veacului. Şi atunci un astfel de om el înşişi va deveni un izvor viu de viaţă şi har: o singură atingere a lui, umbra lui şi chiar îmbrăcămintea lui, pot face minuni, asemeni hainelor Apostolului Pavel.

Dumnezeu meu! Ce comoară avem în mîinile noastre, pentru că nimeni nu ne interzice să ne apropiem şi să ne împărtăşim din Potirul Vieţii: cînd doreşti vino şi bea. Şi nu numai că nu ne împiedică ci însăşi Biserica ne cheamă în fiecare zi, *Veniţi*, ne îndeamnă ea, *Trupul lui Hristos primiţi şi din Izvorul cel fără de moarte gustaţi.*

Laudele, mulţumirile şi noile cerei aduse lui Dumnezeu după Sfînta Împărtăşanie.

În continuare preotul cere pentru cei ce s-au împărtăşit cu Sfintele Taine, mîntuire şi binecuvîntare de la Dumnezeu:"Mîntuieşte Doamne, poporul Tău şi binecuvîntează moştenirea Ta". Prin Împărtăşanie ne-am făcut una cu Fiul lui Dumnezeu Iisus Hristos; Tatăl privindu-L pe El ne vede în El pe noi, şi privindu-ne pe fiecare din noi îl vede pe Iisus, Fiul Său. Prin aceasta am devenit moştenitori ai Împărăției Tatălui împreună cu Fiul Lui. Credincioşii răspund:"Văzut-am lumina cea adevărată, primit-am Duhul cel Ceresc, aflat-am credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi, închinîndu-ne". Prin primirea Trupului şi Sîngelui lui Hristos"am văzut lumina cea adevărată". Trupul lui cel înviat a adus în noi lumina. Acum ştim pentru ce trăim. Ştim că vom învia şi noi. Greutățile vieții, durerile, moartea care ne aşteaptă sînt trecătoare. Devenim oameni noi prin Împărtăşanie.

Sfîntul Simeon Noul Teolog, spune: „Noi ne facem mădulare ale lui Hristos, şi Hristos Se face mădularele noastre. Hristos Se face mîna mea, al ticălosului de mine, şi mîna lui Hristos sînt eu, prăpăditul. Mişc mîna mea, şi mîna mea este Hristos întreg."

Preotul ridică potirul în fața credincioşilor spunînd:"totdeauna acum şi pururea şi în vecii vecilor". Ultima arătare a potirului, precum şi cuvintele acestea ne amintesc de ultima arătare a Domnului în fața ucenicilor Săi şi Înălțarea Lui la Ceruri. Credincioşii cîntă:"Amin. Să se umple gurile noastre de lauda Ta Doamne, ca să lăudăm slava Ta; că ne-ai învrednicit pe noi a ne împărtăşi cu Sfintele, Cele fără de moarte, Preacinstitele şi de Viață făcătoare Taine, întăreşte-ne pe noi întru sfințenia Ta; toată ziua să ne învățăm dreptatea Ta. Aliluia. Aliluia. Aliluia."

12. Sfîrşitul Liturghiei.

Preotul zice: „**cu pace să ieşim**", anunțînd

sfîrşitul Liturghiei. Credincioşii cîntă: ″Fie numele Domnului binecuvîntat de acum şi pînă în veac″, iar preotul binecuvintează: „Binecuvîntarea Domnului să fie peste voi toți, cu al Său Har şi cu a Sa iubire de oameni, totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor″. Aceste cuvinte ne arată că ne vom duce cu Domnul şi în viața noastră de după Liturghie.

Liturghia i-a sfîrşit după ce preotul citeşte rugăciunea Amvonului şi binecuvîntează credincioşii, care ținînd Sfînta Cruce în mînă rosteşte otpustul Liturghiei.

Împărțirea prescurilor.

Bucățele de pîine tăiate din prescurile întrebuințate la Proscomedie şi binecuvîntate de preot, se împart credincioşilor din biserică la sfîrşitul Liturghiei. Ele se întrebuințează pe nemîncate.

Cugetările Sfîntului Ioan din Kronştadt despre importanța Sfintei Liturghii

Slujire cerească

„Ce înălțime, ce măreție, ce frumusețe şi dulceață este Dumnezeiasca Liturghie! O, bogăția duhului şi fericirea noastră! În timpul Liturghiei se unesc: Cerul şi pămîntul; Dumnezeu - cu oamenii; îngerii cereşti cu oamenii pămînteşti; toate cetele sfinților strămoşi, prooroci, apostoli, evanghelişti, ierarhi, mucenici, cuvioşi şi sfinți! O, ce comuniune luminoasă, sfințită, iubitoare, cerească, preafrumoasă! Iar noi, cei pătimaşi, de multe ori, nici nu observăm acest dar dumnezeiesc al Bunului Dumnezeu! Ne

înjosim cu grijile lumeşti, pătimaşe, cădem de la înălţimea răscumpărării noastre, de la această comuniune veşnică cu Dumnezeu, cu Preasfînta Fecioară, cu sfinţii şi cu toţi creştinii dreptcredincioşi de pe pămînt! O, înalţă-te cu duhul în fiecare zi şi ceas, fiule al Bisericii Ortodoxe, nu-ţi lipi inima şi mintea de pămînt! În cer îţi este patria, viaţa veşnică, acolo este Tatăl veacului viitor, Creatorul lumii văzute şi nevăzute, Cel Care te-a rînduit pe tine să trăieşti veşnic, iar aici pe pămînt, este timpul pentru pregătire, pentru luptă cu păcatul".

„Preaînaltă şi de viaţă dătătoare slujire a Liturghiri dumnezeieşti...- slujire cerească pe pămînt, înfricoşătoare şi pentru îngeri, deoarece în timpul Liturghiei se dau credincioşilor spre hrană Însuşi Trupul şi Sîngele lui Dumnezeu".

Cerul pe pămînt

„O, cît de măreaţă, sfîntă, mîntuitoare, necesară este Liturghia pentru creştini!

Biserica se transformă în Cer. Dumnezeu Sfînta Treime pogoară pe sfîntul prestol la fiecare Liturghie şi săvîrşeşte cea mai mare minune a bunătăţii Sale, prefăcînd pîinea şi vinul în Preacinstitul Trup şi Preacinstitul Sînge al Fiului Dumnezeiesc şi le dă spre împărtăşire credincioşilor".

„Liturghia Bisericii Ortodoxe ne uneşte strîns cu Capul Bisericii, Domnul Iisus Hristos şi cu Preasfînta Născătoare de Dumnezeu, cu Puterile Cereşti, Îngereşti şi cu toţi sfinţii, pe care îi proslăvim neîncetat, le mulţumim, îi rugăm să ne miluiască, să ne ajute. Domnul a spus:"Iată Eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrşitul veacului. Amin"(Matei 28, 20). Prezenţa Stăpînului şi Dumnezeului nostru, o simţim, în deosebi la Sfînta Liturghie prin care ne unim cu El prin Împărtăşirea cu Sfintele Taine".

„Duhul Sfînt, Fiul lui Dumnezeu Iisus Hristos şi Dumnezeu Tatăl sînt atît de aproape

de noi, mai aproape decît orice în lume: Ei sînt deasupra noastră, în noi, ne străbat întreaga ființă, mai ales la Sfînta Liturghie. Sfîntul Duh asemeni unui aer duhovnicesc, unei lumini şi călduri de viață dătător, unui mir binemirositor, sfințenie, iubire, curaj şi voință, a unei nădejdi dulci, puteri, suflare curată, aromă ce atrage pe toți spre Sine şi înfrumusețează trupul şi sufletul omului cu bogății nepieritoare! Iată ce comoară a bunătăților duhovniceşti, ce Duh Creator, Sfînt, ne-a trimis nouă Iisus Hristos de la Tatăl Ceresc".

„Nu este nimic mai înalt decît Liturghia în Cer şi pe pămînt"!

Atitudinea oamenilor față de Liturghie

Dar ce atitudine au oamenii față de această slujire măreață? Sfîntul Ioan din Kronştadt cunoştea acest fapt şi se întrista mult, chemînd

creştinii să-şi schimbe răceala în credinţă fierbinte.

„Ce este mai măreţ, mai înalt pe pămînt decît Liturghia?Aici se uneşte Dumnezeu cu oamenii. Pentru fiecare credincios, această Taină uimeşte mintea, trezeşte umilinţă, recunoştinţă, slăvire lui Dumnezeu. Lucrarea săvîrşită de Dumnezeu la Liturghie întrece toate lucrările dumnezeieşti din lume şi chiar este mai înaltă decît însăşi Crearea lumii. Dar de ce oamenii, de multe ori, sînt indiferenţi, reci faţă de Liturghie?-Din sărăcia minţii, din puţina credinţă şi din cauza păcatelor. De ce iubesc mai mult teatrul decît Biserica? La teatru omul se încîntă de propriile patimi, le aplaudă, le aprobă şi răsplătesc cu dărnicie pe cei care atît de bine le-au jucat. Dar pentru Liturghie omul de multe ori este nepregătit, nevrednic, de a trăi viaţa ei, de a simţi măreţia şi puterea ei mîntuitoare, de a se pătrunde, a se înduhovnici, a se îndumnezei: cel pămîntesc

de pămînt este atras. Sînt, însă, şi oameni pentru care Liturghia este totul în această lume”!

Pentru Sfîntul Ioan din Kronştadt Liturghia era cea mai importantă. Niciodată nu se putea sătura de dulceața şi frumusețea ei:”Iată minune dumnezeiască-Sfînta Liturghie! Minune a veşnicii iubiri, înțelepciuni, atotputernicii, dreptății, sfințeniei şi înoiri a ființei umane decăzute şi robite păcatului; Liturghia este presimțirea fericirii veşnice, a frumuseții, luminii; în ea se ascunde toate darurile dumnezeieşti date omenirii.

Efectele Sfîntei împărtăşanii

Efectele Sfîntei Împărtăşanii se răsfrînge asupra întregului univers. Ea are o influiență benefucă nu numai asupra omenirii ci şi asupra naturii, asupra creației însuflețite şi neînsuflețite. Doamne, cît de puțin ne gîndim noi la aceasta! În rugăciunile ce se citesc la

Sfînta Liturghie, găsim cuvintele:"Izbăveşte fiecare oraş şi ţară de foamete, distrugeri, cutremur, potop, foc şi sabie...

După cum vedem, Sfînta Euharistie se răsfrînge peste tot şi toate: şi timp frumos, şi ploaie la bună vreme şi roada pămîntului, şi călătorie fără primejdie, şi ajutor celor ce înnoată pe mare – toate acestea îşi i-au putere din Sfînta Împărtăşanie(Euharistie), de la Domnul, pe Care-L avem în Sfintele Taine: El este aici cu noi, El este cu cei care s-au împărtăşit. Mai mult, putem afirma cu certitudine: lumea va exista doar atîta timp cît se va săvîrşi pe pămînt Sfînta Liturghie, iar cînd ea va înceta"atunci temeliile pămîntului se vor clătina, luna nu-şi va mai da lumina ei, soarele se va stinge". Universul se va nimici. De ce? Deoarece Însuşi Iisus Hristos înainte de Înălţarea Sa la cer, le-a zis ucenicilor: „Datu-Mi-s-a toată puterea, în cer şi pe pămînt"(Matei 28, 18). Iar Iisus puterea

Sa şi-o înfăptuieşte prin Duhul Sfînt. Harul Duhului Sfînt cel mai mult este şi lucrează prin Trupul şi Sîngele Domnului Iisus Hristos, prin Sfînta Împărtăşanie. Aici este Însuşi Domnul Iisus Hristos! Şi cît timp El va fi cu noi şi în noi, avem Păzitorul Universului. Iar atunci cînd omenirea se va lepăda de Hristos, se va nimici totul. Va surveni haosul. Va veni sfîrşitul lumii.

Vizitarea sufletului de către Domnul Iisus Hristos

Parabolă

Odată un împărat fiindui milă l-a vizitat pe un întemniţat. Venind în puşcărie şi întîlnindu-se cu bietul om, i-a pus multe întrebări. Sărmanul întemniţat nici nu ştia cu cine vorbeşte; căci privind el la hainele vizitatorului a socotit că acesta este un simplu

om, şi îi răspundea scurt, deoarece aflîndu-se de mult timp în puşcărie a devenit trist, nemulţămitor şi tăcut. După ce a plecat oaspetele, străjerul l-a întrebat pe deţinut:

- Ai primit vreo mîngîiere?

- Ce mîngîiere pot primi eu de la un om simplu?-i-a răspuns mirat deţinutul.

- Chiar nu ştii cu cine ai vorbit?- l-a întrebat străjerul, - Cu tine a vorbit împăratul!

- Ce-ai spus! Împăratul! Om nenorocit ce sînt! De ce n-am ştiut eu aceasta mai înainte! Dacă aş fi ştiut eu aş fi procedat altfel: aş fi căzut la picioarele lui şi l-aş fi rugat cu lacrimi să mă elibereze din temniţă!- se tînguia mult nenorocitul deţinut.

Creştinilor! Să nu ni se întîmple şi nouă aşa ceva. Să nu ne tînguim şi noi cînd vom fi pe patul de moarte. Prin Sfînta Împărtăşanie noi îl primim în sufletul nostru pe Împăratul împăraţilor, pe Domnul Iisus Hristos, dar cît de puţin ne folosim de această fericire! De

multe ori după ce am spus cîteva cuvinte şi rugăciuni, noi din nou ne grăbim la ocupațiile obişnuite. Orele cînd ne-am împărtăşit au fost cele mai fericite momente din viața noastră, în care Mîntuitorul Iisus Hristos a binevoit să ne umple sufletul cu harul Duhului Sfînt şi cu darurile Sale bogate; dar noi nu ne-am folosit de aceste ceasuri. Împărtăşania a fost timpul cel mai potrivit cînd noi am fi putut să-i arătăm Domnului rănile trupului şi ale sufletului, dar noi n-am făcut aceasta. O, creştinilor! Să nu ne căim şi noi cîndva, dar va fi prea tîrziu!

Bibliografie:

Sfîntul Ioan din Kronştadt *Liturghia: Cerul pe pămînt*, Sibiu 1996, p.18-34.

Camelia Muha *Religie creştin-ortodoxă,* Editura „Sf. Mina”, 2001, p. 30-31.

Sfînta Liturghie pe înțelesul tuturor. Chişinău 2003.

Preot profesor Dumitru Stăniloae *Spiritualitate şi comuniune în Liturghia Ortodoxă,*Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2004.

Nicolae Cabasila *Tîlcuirea dumnezeieştii Liturghii* , Pr. Prof. Ene Branişte *Explicarea Sfintei Liturghii după Nicolae Cabasila*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti 1997.

Митрополит Вениамин (Федченков) *О богослужении Православной Церкви* Москва 2001

Духовный маяк Советы православных подвижников XX столетия «Артос- Медия», Москва 2008, с. 3 -12

Протоиерей Григорий Дьяченко *Перед Святым причащением* Москва 2008

Архиепископ Вениамин (Федченков) *Небо на земле*, Москва 2003.

Епископ Виссарион (Нечаев) *Толкование на Божественную Литургию,* Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 1996.

Священик Никифор Востоков *Краткое объяснение на Божественную Литургию*, Петроград, 2004.

Протоиерей Константин Нарс *Путешествие по Божественной Литургии. Библия в Литургии.* Издательство Пролог, 2006.

Святитель Серафим Звездинский *Хлеб Небесный, Москва 2002.*